

*PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032*

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU  
I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST  
Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**



*Dobre 2009*

## **1. Wprowadzenie**

Opracowanie niniejszego dokumentu związane jest z realizacją zapisów zawartych w „*Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*”, który został przyjęty przez Radę Ministrów RP 14 maja 2002 roku. W rozdziale 12.1. nakłada on na samorząd gminny obowiązek opracowania gminnego programu usuwania wyrobów zawierających azbest wraz z programem ochrony przed szkodliwością azbestu oraz szkolenie pracowników mających wpływ na wydawanie decyzji związanych z gospodarowaniem odpadami.

Sytuacja taka nakłada na władze gminy szczególny obowiązek wnikliwego przeanalizowania sytuacji w zakresie stosowania i unieszkodliwiania wyrobów azbestowych. Obowiązek ten wiąże się nie tylko z realizacją zapisów obowiązujących aktów prawnych i dokumentów programowych, ale powinien on także wynikać z troski o bezpieczeństwo i zdrowie mieszkańców gminy Dobre.

## **2. Cele programu**

Głównym celem *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 - 2032* jest doprowadzenie do całkowitego usunięcia do 2032 roku azbestu i wyrobów zawierających azbest poprzez stopniową eliminację tych wyrobów oraz ich bezpieczne unieszkodliwienie poprzez składowanie.

### **Pozostałe cele to:**

1. Uaktualnienie informacji o miejscach i obiektach zawierających azbest.
2. Edukacja mieszkańców gminy w zakresie szkodliwości azbestu dla zdrowia człowieka.
3. Propagowanie właściwych metod i sposobów bezpiecznego dla środowiska i zdrowia człowieka usuwania azbestu.
4. Zapoznanie i pomoc mieszkańcom gminy w pozyskiwaniu środków finansowych na zadania związane z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest.

### **3. Metodyka wykonania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 - 2032”**

Niniejszy Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 – 2032 został opracowany na podstawie informacji uzyskanych w Urzędzie Marszałkowskim Województwa Mazowieckiego, Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim, Powiatowym Inspektoracie Nadzoru Budowlanego oraz Urzędzie Gminy Dobre.

Wszystkie ww. organy i jednostki udostępniły posiadane przez siebie informacje będące istotnym źródłem danych służących analizie i weryfikacji stanu aktualnego w zakresie gospodarowania wyrobami zawierającymi azbest. Do kluczowych materiałów należy zaliczyć tu aktualny stan w zakresie ilości i rozmieszczenia wyrobów zawierających azbest w gminie Dobre wg stanu na dzień 31.12.2008 r.

Tworząc przedmiotowy dokument kierowano się także zapisami „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, którego głównymi celami są:

- sukcesywne eliminowanie stosowanych od wielu lat wyrobów zawierających azbest i oczyszczanie z nich terytorium Polski,
- eliminowanie negatywnych skutków zdrowotnych spowodowanych kontaktem z azbestem,
- sukcesywna likwidacja negatywnego oddziaływania azbestu na środowisko.

### **4. Ogólne informacje o azbecie**

Azbestem nazywa się włókniste minerały z grup serpentynów i amfiboli. Pod względem budowy chemicznej azbest stanowią uwodnione krzemiany, głównie magnezu i żelaza. Najczęściej spotykanymi odmianami azbestu są:

- chryzotyl (azbest biały) – minerał serpentynowy – ogólny wzór chemiczny  $3\text{MgO} \cdot 2\text{SiO}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$ ;
- krokidolit (azbest niebieski) – minerał amfibolowy – ogólny wzór chemiczny  $\text{NaFe}(\text{SiO}_3)_2 \cdot \text{FeSiO}_3 \cdot \text{H}_2\text{O}$ ;
- amozyt (azbest brązowy) – minerał amfibolowy – ogólny wzór chemiczny  $(\text{FeMg})_7\text{SiO}_{22}\text{H}_2\text{O}$ .

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Odpady zawierające azbest to odpady powstające przy demontażu wyrobów azbestowo-cementowych lub wyrobów izolacyjnych zawierających azbest.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów, odpadom zawierającym azbest nadano następujące kody:

**Tabela 1. Klasyfikacja odpadów zawierających azbest**

<b>Kod odpadów</b>	<b>Podgrupa</b>	<b>Rodzaj</b>
<b>06 07 01*</b>	Odpady z produkcji, przygotowania, obrotu i stosowania chlorowców oraz z chemicznych procesów przetwórstwa chloru	Odpady azbestowe z elektrolizy
<b>06 13 04*</b>	Odpady z innych nieorganicznych procesów chemicznych	Odpady z przetwarzania azbestu
<b>10 11 81*</b>	Odpady z hutnictwa szkła	Odpady zawierające azbest
<b>10 13 09*</b>	Odpady z produkcji spoiw mineralnych (w tym cementu, wapna i tynku) oraz z wytworzonych z nich wyrobów	Odpady zawierające azbest z produkcji elementów cementowo - azbestowych
<b>15 01 11*</b>	Odpady opakowaniowe (włącznie z selektywnie gromadzonymi komunalnymi odpadami opakowaniowymi)	Opakowania z metali zawierające niebezpieczne porowate elementy wzmocnienia konstrukcyjnego (np. azbest), włącznie z pustymi pojemnikami ciśnieniowymi
<b>16 01 11*</b>	Zużyte lub nienadające się do użytkowania pojazdy (włączając maszyny pozadrogowe), odpady z demontażu, przeglądu i konserwacji pojazdów (z wyłączeniem grup 13 i 14 oraz podgrup 16 06 i 16 08)	Okładziny hamulcowe zawierające azbest
<b>16 02 12*</b>	Odpady urządzeń elektrycznych i elektronicznych	Zużyte urządzenia zawierające wolny azbest
<b>17 06 01*</b>	Materiały izolacyjne oraz materiały konstrukcyjne zawierające azbest	Materiały izolacyjne zawierające azbest
<b>17 06 05*</b>		Materiały konstrukcyjne zawierające azbest

\* - odpady niebezpieczne

W trakcie prowadzenia prac demontażowych, podczas szlifowania wyrobów, cięcia czy łamania płyt elewacyjnych powstaje pył, zawierający włókna respirabilne zawieszane w powietrzu, które mają właściwości rakotwórcze. Z tego względu odpady zawierające azbest zaklasyfikowano jako odpady niebezpieczne.

Azbest znajduje się w wykazie substancji niebezpiecznych stanowiących załącznik do Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 2 września 2005 r. w sprawie wykazu substancji niebezpiecznych wraz z klasyfikacją i oznakowaniem (Dz. U. Nr 201, poz. 1674) pod numerem indeksowym 650-013-00-6 jako substancja o udokumentowanym działaniu rakotwórczym kategorii

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

1, stanowiąca poważne zagrożenie zdrowia w następstwie narażenia na długotrwałe oddziaływanie na drogi oddechowe.

Chorobotwórcze działanie azbestu powstaje w wyniku wdychania włókien azbestu, zawieszonych w powietrzu. Dopóki włókna nie są uwalniane do powietrza i nie są wdychane, wyroby z udziałem azbestu nie stanowią zagrożenia dla zdrowia. Na występowanie i typ patologii wpływa rodzaj azbestu, wymiary tworzących go włókien ich stężenie oraz czas trwania narażenia. Długie okresy między pierwszym narażeniem a pojawienie się patologii – zwłaszcza nowotworów – oznaczają, że skutki aktualnego narażenia pojawiać się będą do 30 lat od rozpoczęcia ekspozycji. W świetle dotychczasowych badań wchłanianie azbestu drogą pokarmową nie stanowi ryzyka dla zdrowia człowieka.

Zagrożenia i skutki zdrowotne istniejącego narażania na azbest w skali kraju nie są rozpoznane. Usuwanie wyrobów zawierających azbest, może stworzyć również nowe zagrożenia zdrowotne. Mogą one dotyczyć zarówno pracowników zatrudnionych przy usuwaniu i utylizacji materiałów zawierających azbest, jak i większe niż do tej pory zagrożenia populacji bytującej w miejscach prowadzenia prac, szczególnie na obszarach o dużym zaludnieniu. Szacuje się, że w Polsce jest rocznie ok. 120 przypadków zgonów spowodowanych przez międzybłonniaka opłucnej, wywołanego oddziaływaniem azbestu.

W Polsce nie ma naturalnych złóż azbestu nadających się do eksploatacji górniczej. Wyroby azbestowe były produkowane z surowców importowanych z byłego ZSRR, a także Kanady, Włoch, Chin, Afryki, Wielkiej Brytanii i Australii. W latach 1955 – 1995 do kraju przywieziono ponad 2 mln ton azbestu. Ponad 75% importowanego azbestu wykorzystano do produkcji wyrobów cementowo – azbestowych (płyty, rury). Szacuje się, że do pozostałych wyrobów zużyto około 532 ton azbestu. Po roku 1995 import azbestu został ograniczony, aż do poziomu 50 ton/rok do bardzo specyficznych zastosowań, np. do otrzymywania diafragm niezbędnych w procesach otrzymywania chloru. Wykorzystywany był i jest w dalszym ciągu w hutach szkła okiennego w wałach ciągnionych.

Od 1985 roku w Polsce zaprzestano stosowania azbestu krokidolitowego. W dniu 19 czerwca 1997 r. uchwalona została przez Sejm Ustawa o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. Od dnia 28 września 1998 roku obowiązuje całkowity zakaz produkcji płyt azbestowo-cementowych dla budownictwa, natomiast od 28 marca 1999 roku zakaz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. 1 lutego 2005 roku obowiązuje zakaz wprowadzania na terytorium Polski wyrobów zawierających azbest oraz azbestu.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Ze względu na zawartość azbestu w wyrobach, stosowany środek wiążący oraz gęstość objętościową dzieli się je na dwie klasy:

**Klasa I** - wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000 kg/m<sup>3</sup> definiowane jako „miękkie” (słabo spoiście) zawierające powyżej 20% azbestu i małą ilość lepiszcza. Wyroby te łatwo ulegają uszkodzeniu, czemu towarzyszy znaczna emisja azbestu do otoczenia i w wyniku swobodnego przemieszczania się włókien stwarzają one poważne zagrożenie dla zdrowia ludzkiego. Najbardziej szkodliwe są odpady zawierające kriokidolit.

**Klasa II** - wyroby o gęstości objętościowej większej niż 1000 kg/m<sup>3</sup> definiowane jako „twarde” zawierające poniżej 20% azbestu. Włókna azbestowe w tych wyrobach są mocno związane i nawet w przypadku mechanicznego uszkodzenia materiału w stosunkowo niewielkiej ilości przedostają się do otoczenia. Wyroby „twarde” są odporne na destrukcję, a duże niebezpieczeństwo zanieczyszczenia środowiska i zagrożenia dla zdrowia ludzkiego występuje przy ich obróbce mechanicznej.

Do głównych odbiorców płyt azbestowo – cementowych należeli:

- budownictwo wiejskie,
- miejskie budownictwo mieszkaniowe,
- budownictwo przemysłowe,
- energetyka (chłodnie kominowe).

Do najważniejszych wyrobów azbestowych należą:

**Wyroby azbestowo** – cementowe, takie jak: płyty faliste, obudowy, płyty Karo, płyty warstwowe, rury ciśnieniowe, płyty okładzinowe i elewacyjne zawierające od 10 do 35% azbest.

Wyroby izolacyjne stosowane do izolacji kotłów parowych, wymienników ciepła, zbiorników, przewodów rurowych, a także ubrań i tkanin ognioodpornych. Należą do nich: wata, włókna, sznury, przędza, tkaniny termoizolacyjne, taśmy. Wyroby te zawierają w zależności od przeznaczenia od 75 do 100% azbestu.

**Wyroby uszczelniające:** tektury, płyty azbestowo – kauczukowe, szczeliwa plecione. Najbardziej powszechnymi wyrobami uszczelniającymi były płyty azbestowo – kauczukowe, które charakteryzują się odpornością na podwyższoną temperaturę, wytrzymałością na ściskanie, nieznacznym odkształceniom trwałym oraz dobrą elastycznością. Szczeliwa plecione stosowane były do uszczelniania części pracujących w wysokich temperaturach, a także w środowisku wodnym, pary wodnej, kwasów organicznych i nieorganicznych, smarów, olejów, rozpuszczalników, gazów spalinowych, ługów, roztworów soli. Zawartość azbestu od 4,5 do 85%.

**Wyroby cierne:** okładziny cierne i taśmy hamulcowe, stosowane do różnego rodzaju hamulców, sprzęgła. Azbest chryzotylowy zastosowany w tych wyrobach chronił elementy robocze przed przegrzaniem. Zawartość azbestu od 15 do 75%.

**Wyroby hydroizolacyjne:** lepiki asfaltowe, kity uszczelniające, asfalty drogowe uszlachetnione, zaprawy gruntujące, papa dachowe, płytki podłogowe, zawierające od 20 do 40% azbestu.

Trwałość wyrobów azbestowo-cementowych jest znaczna i szacowana na co najmniej 30 do 60 lat. Ta trwałość przez wielu specjalistów porównywana z trwałością betonu, może być, w zależności od warunków eksploatacji ograniczona. Główne czynniki, jakie wpływają na zmniejszenie trwałości wyrobów azbestowo-cementowych to kwaśne deszcze i oddziaływanie mechaniczne. Niezależnie od szacunków trwałości tych wyrobów (zwłaszcza płyt dachowych i elewacyjnych) problem pogarszania się ich stanu technicznego w miarę upływu czasu będzie narastać.

Wyroby zawierające azbest, gdy są w dobrym stanie technicznym i nie są poddawane działaniom mechanicznym (np. nie są łamane lub poddane jakiegokolwiek obróbce mechanicznej, a zwłaszcza, gdy ich powierzchnia nie jest ścierana) nie stanowią zagrożenia zdrowia.

## **5. Przepisy prawne**

Zasady bezpiecznego postępowania z odpadami zawierającymi azbest regulują przede wszystkim następujące przepisy prawne:

***Konwencja Nr 162 Konferencji Ogólnej Międzynarodowej Organizacji Pracy z dnia 24 czerwca 1986 r. – dotycząca bezpieczeństwa w stosowaniu azbestu.***

### **Dyrektywy UE**

Przepisy Unii Europejskiej regulują postępowanie ze szkodliwymi dla zdrowia ludzkiego substancjami chemicznymi, w tym również azbestem i wyrobami zawierającymi azbest. Większa część tych regulacji dotyczy ochrony zdrowia osób zatrudnionych przy pracach w kontakcie z wyrobami zawierającymi szkodliwe materiały, wprowadzając szczegółowe ograniczenia i specjalne wymagania dla metod pracy oraz środków zabezpieczających ludzi. Druga część regulacji dotyczy ochrony środowiska, metod pomiarów zanieczyszczenia włóknami i pyłem azbestu, a także metod zabezpieczenia przed emisją tych szkodliwych substancji. Wiele zapisów w poszczególnych dyrektywach stanowią regulacje dotyczące obowiązków pracodawców w zakresie ochrony

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

pracowników i otoczenia miejsca prac przed zagrożeniami, wynikającymi z możliwości uwalniania się pyłu i włókien azbestu, w czasie trwania robót przy produkcji, zabezpieczeniu lub usuwaniu wyrobów zawierających te składniki. W aktach prawnych Unii Europejskiej dotyczących azbestu znajdują się też wskazówki i wytyczne dla państw członkowskich dotyczące wprowadzania w życie przepisów regulujących problematykę azbestu, a także form i metod pomocy, szkolenia i kontroli – w celu stworzenia odpowiednich warunków dla sprawnego wdrożenia nowych przepisów.

### **Ustawy**

Zagadnienia dotyczące wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terytorium Polski regulowane są przez 11 ustaw, z czego najistotniejszymi są:

**Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 101, poz. 628 z późn. zm.)** – ustawa zakazuje wprowadzania na polski obszar celny azbestu, wyrobów zawierających azbest oraz obrotu azbestem i wyrobami zawierającymi ten surowiec (przepisy nie mają zastosowania do diafragm do istniejących instalacji elektrolitycznych zawierających azbest chryzotylowy oraz do wałów z azbestu stosowanych do ciągnięcia szkła). Ustawa również reguluje zagadnienia związane z opieką zdrowotną pracowników, którzy mieli kontakt z azbestem.

**Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39, poz. 251)** – ustawa określa zasady postępowania z odpadami, w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, a w szczególności zasady zapobiegania powstawaniu odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko, a także odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. Ustawa określa obowiązki wytwórców i posiadaczy odpadów, w tym m.in. odpadów niebezpiecznych. Ustawa reguluje postępowanie w zakresie zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania, w tym składowania odpadów. Ustawa m.in. określa zakres planów gospodarki odpadami, sposób ich opiniowania i sposób monitorowania oraz rodzaje odpadów, które powinny być ujęte na każdym szczeblu ich opracowania.

**Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150)** – ustawa określa zasady ochrony środowiska oraz warunki korzystania z jego zasobów, z uwzględnieniem wymagań zrównoważonego rozwoju. Ustawa reguluje m.in. opracowywanie programów ochrony środowiska, postępowanie w sprawie ocen oddziaływania na środowisko, prowadzenie państwowego monitoringu środowiska, ochronę powietrza przed zanieczyszczeniem i sposób postępowania z substancjami stwarzającymi szczególne zagrożenie dla środowiska,



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

ochronę powierzchni ziemi, przeciwdziałania zanieczyszczeniom (w tym konieczność oznaczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest oraz miejsc, w których się znajduje, konieczność dokumentowania informacji dotyczącej m.in. występowania azbestu).

**Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. Nr 89, poz. 414 z późn. zm.)** – jednym z zapisów ustawy jest art. 30, ust. 3., który stanowi: właściwy organ może nałożyć, w drodze decyzji, obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, o którym mowa w ust. 1 ww. artykułu, jeśli ich realizacja może spowodować: zagrożenia bezpieczeństwa ludzi, pogorszenie stanu środowiska lub pogorszenie warunków zdrowotno – sanitarnych.

**Ustawa z dnia 11 stycznia 2001 r. o substancjach i preparatach chemicznych (Dz. U. Nr 11, poz. 84 z późn. zm.)** – ustawa reguluje zagadnienia dotyczące problematyki substancji i preparatów chemicznych, w tym niebezpiecznych oraz określa warunki, zakazy lub ograniczenia produkcji, wprowadzania do obrotu lub stosowania substancji i preparatów chemicznych, w celu ochrony przed szkodliwym wpływem tych substancji na zdrowie człowieka lub na środowisko.

**Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym materiałów niebezpiecznych (Dz. U. Nr 199, poz. 1671 z późn. zm.)** – ustawa określa zasady przewozu drogowego towarów niebezpiecznych, wymagania w stosunku do kierowców i innych osób wykonujących czynności związane z tym przewozem oraz organy właściwe do sprawowania nadzoru i kontroli w tych sprawach. Przewóz materiałów niebezpiecznych w kraju określają przepisy zawarte w załącznikach A i B do Umowy europejskiej dotyczącej międzynarodowego przewozu drogowego towarów niebezpiecznych – ADR. Przepisy umowy ADR oraz ustawy określają warunki załadunku i wyładunku oraz przewozu odpadów niebezpiecznych na składowisko. Wymagane są świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu materiałów niebezpiecznych wydane przez upoważnioną stację kontroli pojazdów oraz szkolenie kierowców pojazdów w zakresie przewozu towarów niebezpiecznych.

### **Rozporządzenia**

Regulacje prawne dotyczące azbestu są rozproszone (około 40 rozporządzeń). Biorąc pod uwagę zakres przedmiotowego opracowania poniżej wymieniono i krótko scharakteryzowano najważniejsze rozporządzenia.

1. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. Nr 112, poz. 1206 z 2001 r.).

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

**2.** Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest (Dz. U. Nr 71, poz. 649). Rozporządzenie określa obowiązki wykonawcy prac polegających na bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest, sposoby i warunki bezpiecznego użytkowania oraz usuwania wyrobów zawierających azbest, warunki transportu odpadów zawierających azbest do miejsc ich składowania, wymagania jaki powinno odpowiadać oznakowanie wyrobów i odpadów zawierających azbest. Rozporządzenie narzuca na właścicieli, użytkowników wieczystych lub zarządców nieruchomości, a także obiektów, urządzeń budowlanych, instalacji przemysłowych lub innych miejsc zawierających azbest przeprowadzenie kontroli stanu tych wyrobów oraz sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest. Ocenę przekazuje się do właściwego organu nadzoru budowlanego, w terminie 30 dni od daty sporządzenia oceny.

**3.** Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. Nr 192, poz. 1876). Rozporządzenie m.in. określa sposób inwentaryzowania azbestu lub wyrobów zawierających azbest, w miejscach ich wykorzystywania oraz terminy przedkładania odpowiednio wojewodzie albo wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta informacji o: rodzaju, ilości i miejscach występowania wyrobów zawierających azbest, o czasie i sposobie usuwania azbestu.

**4.** Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 30 października 2002 r. w sprawie rodzajów odpadów, które mogą być składowane w sposób nieselektywny (Dz. U. Nr 191, poz. 1595). W sposób nieselektywny mogą być składowane rodzaje odpadów o kodach 17 06 01\* i 17 06 05\*. Odpady o tych kodach mogą być wspólnie składowane na składowisku odpadów niebezpiecznych. Nie można mieszać tych odpadów i składować z innymi odpadami niebezpiecznymi.

**5.** Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 marca 2003 r. w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. Nr 61, poz. 549 z 2003 r.). Rozporządzenie określa m.in. wymagania dotyczące składowania dla odpadów zawierających azbest, wymienionych w katalogu odpadów kodami 17 06 01\* i 17 06 05\*.

**6.** Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska jako całości (Dz. U. Nr 175, poz. 1439 z 2002

r.). Rozporządzenie reguluje zagadnienia dotyczące terminu i formy składania informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu.

## **6. Ogólna charakterystyka gminy Dobre.**

Pod względem administracyjnym gmina Dobre należy do powiatu mińskiego w województwie mazowieckim. Odległość Dobrego od Warszawy wynosi 50 km, do stolicy powiatu, czyli Mińska Mazowieckiego, odległość ta wynosi 20 km, a do Siedlec 56 km. Gmina Dobre sąsiaduje z następującymi gminami: Jakubów, Kałuszyn, Korytnica, Stanisławów, Strachówka i Wierzbno. Obszar gminy - krajobrazowo pięknie ukształtowany, poprzecinany jest niewielkimi rzeczkami, z których największe to: Rządza, Boruczanka i Ossownica. Szczególnie atrakcyjne krajobrazowo, malownicze doliny, tworzą Rządza i Ossownica. Gmina Dobre rozciąga się na powierzchni równej blisko 12 tys. ha, z czego prawie 9 tys. ha, to użytki rolne, resztę zaś stanowią lasy. Obszarowo największą powierzchnię (813 ha) zajmuje sama miejscowość Dobre, najmniejszą obszarowo (52 ha) jest wieś Świdrów. W skład gminy wchodzi 41 sołectw. Gminę Dobre zamieszkuje 6200 osób, z czego w miejscowości gminnej mieszka 1520 osób. Tutejsza ludność w wieku produkcyjnym stanowi 50 % populacji i głównie zajmuje się pracą w rolnictwie. Dobre połączenia komunikacyjne z Mińskiem Mazowieckim czy Warszawą powodują, że wielu mieszkańców podejmuje pracę poza miejscem zamieszkania.

## **7. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Dobre**

Na terenie gminy Dobre sporządzono spis wyrobów zawierających azbest. Spis przeprowadzili sołtysi poszczególnych miejscowości. Podstawowym źródłem informacji o ilości azbestu na terenie gminy Dobre były dane zgromadzone podczas wizji w terenie i informacje przekazane sołtysom przez samych mieszkańców. Należy zaznaczyć, że nie zastano właścicieli wszystkich nieruchomości, co utrudniło prace. Sporządzenie spisu prowadzonego przez sołtysów polegało głównie na sporządzeniu spisu z natury dlatego dane mogą mieć charakter szacunkowy.

Całkowita powierzchnia wyrobów azbestowo – cementowych na terenie gminy Dobre wynosi 313046,5 m<sup>2</sup>. Zakładając średnią wagę płyty 11 kg na 1m<sup>2</sup> (wg Jerzego Dyczka, w zależności od wilgotności płyty – suche lżejsze, namoczone – cięższe, do 12,5-13 kg na 1m<sup>2</sup>)

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

otrzymuje się 3443,5 Mg wyrobów azbestowo – cementowych ( stan na 31.12.2008r.). W tych wyrobach czysty azbest stanowi średnio 11,5%. Należy podkreślić, że przedstawiona powyżej inwentaryzacja nie jest pełna.

Azbest znajdujący się na terenie gminy Dobre występuje przede wszystkim w postaci płyt azbestowo – cementowych falistych znajdujących się głównie na dachach budynków, płyt azbestowo - cementowych płaskich dachowych typu „karo”, oraz w niewielkiej ilości płaskich płyt elewacyjnych.

Stan techniczny pokryć dachowych i płyt elewacyjnych jest na ogół dostateczny, tzn. ogólnie płyty nie są pokruszone ani obstrzępione, a jedynie porośnięte porostami organicznymi lub zabrudzone wodami opadowymi wymieszanymi z sadzami kominowymi. Nieuszkodzone płyty nie stwarzają zagrożenia dla zdrowia ludzi związanego z emisją włókien azbestu do powietrza.

## **8. Opis aktualnie funkcjonującego systemu zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest**

System zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest prowadzony jest w oparciu o zapisy aktualnie obowiązujących aktów prawnych dotyczących ww. problematyki. Na 30 dni przed rozpoczęciem prac zgłaszany jest do Wydziału Budownictwa Starostwa Powiatowego w Mińsku Mazowieckim zamiar wymiany pokrycia dachowego (planowane roboty budowlane dotyczą usunięcia wyrobów zawierających azbest). Właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, przy zgłoszeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, otrzymuje z Wydziału Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Mińsku Mazowieckim listę firm uprawnionych do demontażu wyrobów zawierających azbest (załącznik nr 1). Po wybraniu firmy, ustaleniu zakresu robót i zawarciu umowy następuje demontaż i wywiezienie odpadów zawierających azbest.

Jednakże, część odpadów azbestowych (najczęściej płyt eternitowych pochodzących z pokryć dachowych) usuwana jest w sposób całkowicie niezorganizowany w miejscach nie przeznaczonych do tego celu – np. w lasach (tzw. „dzikie wysypiska”). Można sądzić, że odpady te nie trafiają tam od przedsiębiorców posiadających stosowane zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie ich zbiórki i transportu, ale od pojedynczych gospodarzy, właścicieli, którzy samodzielnie rozwiązali swój „problem” z azbestem. Duża część osób usuwających azbest zleca firmom posiadającym stosowne uprawnienia jedynie wywiezienie odpadów, natomiast demontażu

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

dokonyje własnymi siłami. Takie rozwiązanie stanowi duże zagrożenie dla środowiska, gdyż przy uszkodzeniu materiałów zawierających azbest do środowiska uwalniają się włókna azbestu.

Szczegółowe procedury dotyczące postępowania w zakresie zbierania, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest przedstawiono załączniku nr 2 niniejszego opracowania. Ścisłe przestrzeganie wspomnianych procedur ma na celu zapewnienie bezpiecznego dla środowiska i zdrowia ludzkiego usunięcia wyrobów azbestowych. W praktyce jednak, jak wykazała analiza stanu aktualnego, realizacja procedur odbywa się nie w pełni. O ile nie można mieć zastrzeżeń do przedsiębiorców zajmujących się zbiórką i transportem odpadów zawierających azbest (najczęściej spełniają oni stawiane im wymagania w zakresie posiadania stosowanych pozwoleń i decyzji oraz wywiązują się z nałożonych na nich przepisami obowiązków), to wątpliwości budzi sposób postępowania właścicieli wyrobów azbestowych.

Z całą pewnością można stwierdzić, że nieprawidłowe (w świetle odpowiednich aktów prawnych oraz przedstawionych w niniejszym opracowaniu procedur) postępowanie podmiotów będących właścicielami wyrobów zawierających azbest związane jest z kwestią finansową oraz niewystarczającą świadomością ekologiczną.

**Odpady zawierające azbest unieszkodliwiane są poprzez składowanie na następujące składowiskach:**

**woj. dolnośląskie**

1. Składowisko Odpadów Stałych "Polowice",  
KGHM Polska Miedź SA Oddział Huta Miedzi "Legnica"  
Legnica, ul. Złotoryjska 194
2. Składowisko Odpadów Przemysłowych,  
Wałbrzych ul. Górnicza 1,  
zarządzane przez Mo BRUK Korzenna 214, pow. nowosądecki
3. Składowisko odpadów przemysłowych w Biechowie,  
KGHM Polska Miedź SA Oddział Huta Miedzi "Głogów" Żukowice,  
ul. Żukowicka 1
4. Składowisko Dolnośląskiej Korporacji Ekologicznej w Oławie ul. Polna 1,  
Dolnośląska Korporacja Ekologiczna Sp. z o.o. Oława ul. 3 Maja 26

**woj. kujawsko-pomorskie**

5. Składowisko odpadów przy ul. Lisiej,  
Zakłady Chemiczne "ZACHEM",  
Bydgoszcz ul. Wojska Polskiego 65  
/na potrzeby zakładu/
6. Zakładowe składowisko odpadów przemysłowych Anwil S.A.,  
Włocławek ul. Toruńska 2

**woj. lubelskie**

7. Składowisko azbestu w Kraśniku

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

**woj. łódzkie**

8. Składowisko odpadów przemysłowych w Zgierzu,

ul. Miroszewska 54,

zarządzane przez EKO-BORUTA sp. z o. o. ,

Zgierz ul. A. Struga 10

9. Mokre składowisko popiołu i żużla "Bagno-Lubień"

Elektrownia "Bełchatów" S.A., Kleszczów

**woj. małopolskie**

10. Składowisko odpadów niebezpiecznych w Oświęcimiu,

ul. Nadwiślańska 46

11. Składowisko odpadów "za rz. Białą" w Tarnowie,

Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A. ul. Kwiatkowskiego 8

12. Składowisko komunalne w Ujkowie Starym pow. olkuski,

Zakład Gospodarki Komunalnej BOLESŁAW sp. z o.o.

Bolesław, ul. Osadowa

**woj. podkarpackie**

13. Składowisko odpadów komunalnych w Młynach pow. jarosławski,

Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Radymno z/s w Skołoszowie 341

**woj. pomorskie**

14. Zakład Utylizacyjny

Gdańsk Szadółki ul. Jabłoniowa 55

**woj. śląskie**

15. Składowisko odpadów w Knurowie

ul. Szybowa,

zarządzane przez PPHU "KOMART" sp. z o.o.,

Knurów ul. Szpitalna 7

16. Składowisko odpadów komunalnych w Świętochłowicach,

MPGK sp. z o.o. Świętochłowice ul. Łagiewnicka 7641-608

17. Składowisko odpadów niebezpiecznych i obojętnych w Dąbrowie Górniczej

ul. Koksownicza 1, Zakłady Koksownicze "Przyjaźń"

**woj. warmińsko-mazurskie**

18. Zakład Utylizacji Odpadów w Elblągu,

ul. Mazurska 42,

**woj. wielkopolskie**

19. Składowisko odpadów niebezpiecznych i innych niż niebezpieczne Pasięka Gm. Trzemeszno

zarządzane przez Przedsiębiorstwo Produkcyjno-Handlowo-Usługowe „IZOPOL”S.A Trzemeszno

ul Gnieźnieńska 4

20. Składowisko Odpadów niebezpiecznych w Koninie ul. Sulańska 11

21. Składowisko Odpadów w Goraninie pow. Koniński zarządzane przez Przedsiębiorstwo

Gospodarki Odpadami EKOSERWIS s.c. Wołomin ul. Partyzantów 38

**woj. zachodnio-pomorskie**

22. Składowisko odpadów w m. Dalsze 36 gm. Myślibórz,  
zarządzane przez EKO-MYŚL Sp.z o.o. w Myśliborzu,  
ul. 1-go Maja 19

23. Składowisko odpadów w Sianowie,  
zarządzane przez Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej Sp. z o. o w Koszalinie,  
ul. Rzeczna 14

24. Składowisko odpadów w Marianowie  
ul. Jeziorna 15,  
zarządzane przez Przedsiębiorstwo EKOMAR Spółka z o.o.

## **9. Strategia w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych**

*Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 – 2032* skierowany jest do wszystkich właścicieli nieruchomości zlokalizowanych na terenie gminy, ze szczególnym naciskiem na te nieruchomości, na których występują wyroby zawierające azbest. Tej grupie mieszkańców najbardziej powinno zależeć na jak najszybszym usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów azbestowych ze swojego otoczenia. Przewiduje się, że zainteresowanie Programem będzie wzrastać stopniowo z roku na rok, w miarę prowadzenia edukacji w zakresie zagrożeń związanych z usuwaniem azbestu i jego wyrobów oraz propagowania metod i możliwości usunięcia azbestu z otoczenia.

Realizatorami *Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 – 2032* będą:

- Urząd Gminy Dobre ,
- Starostwo Powiatu w Mińsku Mazowieckim,
- Powiatowy Inspektorat Budowlany w Mińsku Mazowieckim,
- Podmioty dokonujące usuwania, transportu i unieszkodliwiania wyrobów zawierających azbest.

Zgodnie z założeniami przedstawionymi w „*Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski*” proces usuwania tych wyrobów powinien być zakończony do 2032 roku.

Ze względu na fakt, że azbest spożyty w wodzie nie jest szkodliwy dla zdrowia człowieka przyjęto, że niniejszy program nie będzie dotyczył rur azbestowo-cementowych występujących w instalacjach ziemnych. Zastępowanie tych rur wyrobami bezazbestowymi następować będzie sukcesywnie w ramach modernizacji sieci wodociągowej.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Na potrzeby przedmiotowego dokumentu (zgodnie z „Programem usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”) okres do 2032 roku podzielono na 3 przedziały czasowe, tj.:

1. przedział I – obejmuje lata 2008 – 2012;
2. przedział II – obejmuje lata 2013 – 2022;
3. przedział III – obejmuje lata 2023 – 2032.

Okres I obejmuje 5 lat, a następne po 10 lat. Taki podział zapewnia zgodność z programem krajowym i ułatwi ocenę realizacji programu w kontekście porównań z programem krajowym.

Program jest elastyczny i otwarty oraz będzie podlegał weryfikacji i aktualizacji. Informacja o Programie i jego postanowieniach będzie ogólnie dostępna.

W tabeli 2 przedstawiono szczegółowe cele do osiągnięcia w trzech podokresach. Perspektywa krótkoterminowa to lata 2008 -2012, średnioterminowa to lata 2013-2022, a długoterminowa to lata 2023-2032.

**Tabela 2. Cele w perspektywie krótko-, średnio- i długoterminowej w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych**

Lp	Okres	Cele
<b>Nadrzędny cel Programu:</b> Usunięcie wyrobów azbestowych z terenu gminy Dobre i ich bezpieczne unieszkodliwienie		
1.	Lata 2008-2012	Weryfikacja skali problemu obecności wyrobów zawierających azbest na obszarze gminy Dobre
		Zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest
		Bezpieczne usunięcie ok. 35 % aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych
2.	Lata 2013-2022	Bezpieczne usunięcie ok. 60% aktualnej ilości wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwienie odpadów azbestowych
3.	Lata 2023-2032	Bezpieczne usunięcie wszystkich wyrobów zawierających azbest (około 5%) z terenu gminy Dobre i unieszkodliwienie odpadów azbestowych

Przy realizacji Programu stosowane będą następujące zasady:

- Odbiór odpadów zawierających azbest będzie następował na pisemny wniosek właściciela nieruchomości.
- Odbiór odpadów będzie realizowany według kolejności złożenia kompletnych wniosków.
- Przy odbiorze odpadów z nieruchomości sporządzony będzie protokół odbioru.



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Poniżej w tabeli nr 3 przedstawiono szacunkowe ilości wyrobów zawierających azbest wymagających usunięcia z terenu gminy Dobre w terminie do 2032 roku w trzech przyjętych okresach czasowych.

**Tabela 3. Ilość wyrobów zawierających azbest wymagających usunięcia na terenie gminy Dobre.**

L.p.	Wyszczególnienie	Jedn.	Lata		
			2008-2012	2013-2022	2023-2032
<b>Usunięcie wyrobów zawierających azbest wraz z unieszkodliwieniem</b>					
1.	Ilość wyrobów zawierających azbest (kody: 17 06 01, 17 06 05) przewidziana do usunięcia	Mg	1205,2	2066,1	172,2
2.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest przewidzianych do usunięcia	m <sup>2</sup>	109566,3	187827,9	15652,3
3.	Koszty usunięcia wyrobów zawierających azbest wraz z unieszkodliwieniem	tys. zł. Mg	1205200	2066100	172200

**Usuwanie wyrobów zawierających azbest:**

*przyjęty średni koszt usunięcia 1 Mg wyrobów zawierających azbest 1000 zł brutto*

Przyjęte założenia oznaczają, że rocznie z terenu gminy Dobre powinno być usunięte 143,5 Mg azbestu i wyrobów zawierających azbest. Całkowity koszt usunięcia azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre wynosi około 3443500,0 złotych.

## 10. Harmonogram zadań do realizacji

Harmonogram zadań do realizacji dotyczących usuwania azbestu oraz wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre w latach 2008 – 2032, przedstawia poniższa tabela.

**Tabela 4. Harmonogram zadań do realizacji w ramach Programu usuwania azbestu wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 – 2032**

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania	Termin realizacji zadania
1.	Sukcesywne dokonywanie przeglądów technicznych obiektów na terenie gminy stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14.08.1998 r.	Właściciele i zarządcy nieruchomości	Środki właścicieli i zarządców nieruchomości WFOŚiGW,	2008 - 2032

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

<b>Lp</b>	<b>Nazwa zadania</b>	<b>Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania</b>	<b>Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania</b>	<b>Termin realizacji zadania</b>
			PFOŚiGW, GFOŚiGW, środki pomocowe UE	
2.	Aktualizacja danych liczbowych o ilości i rozmieszczeniu wyrobów zawierających azbest na terenie gminy	Gmina	Budżet gminy GFOŚiGW PFOŚiGW	2009 -2032
3.	Coroczne zgłoszenia przez gminę w terminie do 30 kwietnia w latach 2009 -2031 harmonogramu planowanych prac usuwania i unieszkodliwiania azbestu i wyrobów zawierających azbest w celu opracowania przez województwo planu wydatków z WFOŚiGW	Gmina	Urząd Gminy Dobre	2009-2031 r.
4.	Odbiór odpadów zawierających azbest z nieruchomości osób fizycznych, wspólnot mieszkaniowych, budynków komunalnych i innych	podmioty posiadające uprawnienia w zakresie odbioru i transportu azbestu i odpadów zawierających azbest	Właściciele lub zarządcy nieruchomości, budżet gminy, WFOŚiGW, PFOŚiGW, GFOŚiGW, Kredyty, Pożyczki	2008-2032 r.
5.	Działalność informacyjna i edukacyjna skierowana do właścicieli, zarządców i użytkowników budynków, budowli i instalacji zawierających azbest	Powiat, gmina	Budżet gminy GFOŚiGW Budżet powiatu PFOŚiGW	2008 - 2032
6.	Wspomaganie merytoryczne administracji osiedli mieszkaniowych i obiektów komunalnych dotyczących sposobów bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.	Gmina	Budżet gminy GFOŚiGW	2008 - 2032
7.	Opiniowanie decyzji dotyczących „Programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi” dla podmiotów gospodarczych prowadzących działalność w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest	Gmina	-----	2008 - 2032
8.	Opracowanie Zarządzenia Wójta Gminy Dobre w sprawie warunków	Gmina	-----	2009

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Lp	Nazwa zadania	Jednostka odpowiedzialna za realizację zadania	Potencjalne źródła finansowania realizacji zadania	Termin realizacji zadania
	dofinansowania działań polegających na usunięciu i unieszkodliwieniu wyrobów zawierających azbest z budynków, budowli i instalacji.			
9.	Monitoring i ocena realizacji Programu w ramach Planu Gospodarki Odpadami	Gmina	-----	Praca ciągła
10.	Sporządzanie rocznych informacji w zakresie realizacji zadań <i>Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 – 2032</i> oraz ich przekazywanie samorządowi województwa i zarządowi powiatu.	Gmina	Budżet gminy GFOŚiGW	2009 - 2033

## **11. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest**

### **11.1. Użytkowanie wyrobów zawierających azbest**

Zgodnie z przepisami właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości, a także obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej lub innego miejsca zawierającego azbest, zobligowany jest do dokonania przeglądu technicznego tych wyrobów i sporządzenia oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania (zgodnie z załącznikiem nr 1 do Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 2 kwietnia 2004 r. w sprawie sposobów i warunków bezpiecznego użytkowania i usuwania wyrobów zawierających azbest - Dz. U. Nr 71, poz. 649). Przepisy w sposób szczegółowy określają, kiedy usuwanie wyrobów zawierających azbest jest konieczne. Określają także jak należy postępować z obiektami, w których użyto azbestu i jak należy zabezpieczyć wyroby zawierające azbest.

Z przeprowadzonej kontroli okresowej sporządza się w.w ocenę w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz oceny łącznie z dokumentacją miejsca zawierającego azbest i obiektu budowlanego przechowuje właściciel, użytkownik wieczysty (lub jeśli jest ustanowiony) zarządca nieruchomości. Natomiast drugi egzemplarz oceny należy przekazać w ciągu 30 dni od dnia

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

kontroli Powiatowemu Inspektorowi Nadzoru Budowlanego.

Jeżeli suma punktów oceny wynosi:

- 65 i więcej punktów (I stopień pilności) tzn. wymiana lub naprawa wymagana jest bezzwłocznie,
- powyżej 35 do 60 (II stopień pilności) tzn. ponowna ocena musi nastąpić do 1 roku,
- do 35 punktów (III stopień pilności) tzn. ponowna ocena musi nastąpić w terminie do 5 lat.

Wynikiem przeglądu jest decyzja odnośnie dalszego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest. Kierunki postępowania mogą być następujące:

- pozostawienie wyrobu i zabezpieczenie go w miejscu eksploatacji, w celu wyeliminowania możliwości lub ograniczenia emisji włókien azbestowych do powietrza (dotyczy wyłącznie wyrobów „twardych”)
- usunięcie wyrobów i zastąpienie ich materiałami nie zawierającymi azbestu (dotyczy wyrobów „miękkich” oraz zakwalifikowanych do wymiany „twardych”).

Wyroby zawierające azbest nie zaklasyfikowane do wymiany w ocenie, przeglądzie technicznym powinny być zabezpieczone przez:

- zabudowę (zamknięcie przestrzeni), w której znajdują się wyroby zawierające azbest, szczelną przegrodą bez naruszenia samego wyrobu (przegroda może być wykonana m.in. ze sklejki, płyt gipsowych lub cegły),
- pokrywanie wyrobów lub powierzchni zawierających azbest szczelną powłoką za pomocą substancji impregnujących (substancje impregnujące mają na celu wewnętrzne związanie cząstek azbestu, uniemożliwiając tym samym kruszenie się wyrobu azbestowego) bądź substancji błonotwórczych (substancje błonotwórcze tworzą na powierzchni wyrobu szczelną i dobrze przylegającą warstwę, która uniemożliwia odłamywanie się wyrobu).

Prace zabezpieczające wyroby zawierające azbest mogą być wykonywane wyłącznie przez wykonawców posiadających odpowiednie kwalifikacje.

## **11.2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest**

W razie stwierdzenia konieczności usunięcia wyrobów zawierających azbest, należy podjąć możliwie jak najszybciej prace, mające na celu eliminację źródeł emisji włókien azbestowych do otoczenia.

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest muszą być odpowiednio

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

przygotowane poprzez:

- przeprowadzenie ewidencji jakościowej i ilościowej przewidzianych do usunięcia materiałów zawierających azbest;
- przygotowanie i zatwierdzenie planu prac (plan prac zawiera m.in. opis zabezpieczenia obiektu prac przed zanieczyszczeniem otoczenia azbestem, harmonogram prac z podaniem ich lokalizacji wraz z określeniem ilości powstających odpadów na poszczególnych etapach prac, informację o środkach zabezpieczających pracowników, sposób zabezpieczenie odpadów, określenie miejsca składowania odpadów);
- zgłoszenie usunięcia wyrobów zawierających azbest w starostwie powiatowym;
- określenie miejsca i częstotliwości monitorowania zawartości włókien azbestu w powietrzu, podczas wykonywania prac i po ich zakończeniu;
- zgłoszenie prac do inspektora nadzoru budowlanego oraz okręgowego inspektora pracy (zgłoszenie zawiera: rodzaj i nazwa wyrobów zawierających azbest, termin rozpoczęcia i planowanego zakończenia prac, adres obiektu, kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest, określenie liczby pracowników, którzy będą przebywać w kontakcie z azbestem).

Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest muszą być wykonywane przez przeszkolonych pracowników, którzy zostali maksymalnie ochronieni przed jego szkodliwością dla zdrowia (stosowanie sprzętu zabezpieczającego układ oddechowy, stosowanie odpowiedniej odzieży ochronnej). W celu zminimalizowania pylenia włókien azbestowych należy nawilżać wyroby wodą przed ich usuwaniem i utrzymywać w stanie wilgotnym przez cały czas pracy. Jeśli jest to technicznie możliwe należy demontować całe wyroby bez jakiegokolwiek uszkodzenia. Odsparanie materiałów trwale związanych z podłożem należy wykonywać za pomocą narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze.

Monitoring pyłów azbestu w środowisku przeprowadza się przed przystąpieniem do prac (tło zanieczyszczeń), w trakcie i po wykonaniu prac. Wyniki pomiarów pozwalają na kontrolę prawidłowości prowadzenia prac i efektywności środków zabezpieczających przed emisją azbestu do środowiska.

### **11.3. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest**

Odpady zawierające azbest nie mogą być kierowane do powtórnego wykorzystania (odzysk). Także przetwarzanie chemiczne lub fizyczno – chemiczne, ze względu na właściwości azbestu, jest w praktyce trudne do zrealizowania. Biorąc powyższe pod uwagę praktycznie jedynym sposobem unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest jest na dzień dzisiejszy składowanie na odpowiednio przygotowanych do tego celu składowiskach. Szczegółowe zasady składowania odpadów azbestowych regulowane są przez Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych wymagań dotyczących lokalizacji, budowy, eksploatacji i zamknięcia, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk odpadów (Dz. U. z 2003 r. Nr 61, poz. 549).

Na składowisku odpadów azbestowych zakłada się deponowanie odpadów pochodzących z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczonych kodami:

- 17 06 01\* - materiały izolacyjne zawierające azbest;
- 17 06 05\* - materiały konstrukcyjne zawierające azbest.

Podstawową zasadą, która warunkuje technologię składowania odpadów zawierających azbest, jest zasada, że odpady te muszą zostać całkowicie zabezpieczone przed ich kontaktem z powietrzem atmosferycznym. Azbest po złożeniu i przykryciu gruntem mineralnym jest nieszkodliwy dla środowiska wodno – gruntowego oraz powietrza atmosferycznego. Złoże odpadów zawierających azbest nie może być w jakikolwiek sposób naruszone, czy to przez prace ziemne czy przez odwierty.

W 2005 roku weszło w życie Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 czerwca 2005 r. w sprawie podziemnych składowisk odpadów (Dz. U. Nr 110, poz. 935), które dopuszcza składowanie azbestu i innych odpadów niebezpiecznych pod ziemią. Rozporządzenie to określa szczegółowe wymagania, jakim powinny odpowiadać poszczególne typy składowisk podziemnych w zakresie lokalizacji, eksploatacji i zamknięcia, a także zakres, sposób i warunki prowadzenia monitoringu tych składowisk.

## **12. Finansowe aspekty realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008-2032.**

Ramową strategię programu oparto na celach i dwóch grupach zadań, tj. pozainwestycyjnych (w tym organizacyjnych) i inwestycyjnych.

### **Zadania pozainwestycyjne zmiierzają do:**

1. rzetelnego i kompletnego rozpoznania ilości i stanu wyrobów zawierających azbest znajdujących się na terenie gminy,
2. zintensyfikowania kontroli tzw. "dzikich wysypisk odpadów" gdzie znajdują się także odpady azbestowe,
3. organizacji kampanii informacyjnej o szkodliwości azbestu i bezpiecznym użytkowaniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest,
4. usprawnienia monitoringu bezpiecznego usuwania wyrobów zawierających azbest i składowania odpadów azbestowych,
5. wdrożenia monitoringu realizacji programu usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych,
6. intensyfikacji procesu poszukiwania środków finansowych ze źródeł zewnętrznych dla wsparcia usuwania wyrobów zawierających azbest i ich unieszkodliwiania.

### **Zadania inwestycyjne zmiierzają do zwiększenia ilości usuwanych wyrobów zawierających azbest.**

W Programie założono, że usuwanie wyrobów zawierających azbest będzie się odbywać ze wsparciem finansowym województwa, powiatu i gminy w latach 2008 – 2032. Wsparcie dotyczyć będzie sfinansowania części kosztów: zabezpieczenia, transportu oraz unieszkodliwienia wyrobów i odpadów zawierających azbest. Należy jednak mieć na uwadze, że zasobność WFOŚiGW, PFOŚiGW, jak również GFOŚiGW nie daje dużych możliwości w tym zakresie.

Dofinansowanie odbywać się będzie ze środków Gminnego (lub bezpośrednio z budżetu gminy w przypadku braku środków na rachunku funduszu) oraz Powiatowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Dla oszacowania prawdopodobnych kosztów przedsięwzięcia, przyjęto jednostkowe koszty wykonania w/w usług (przy ustalaniu kosztów oparto się na informacjach pochodzących od firm świadczących usługi w zakresie demontażu pokryć dachowych i transportu odpadów azbestowych, działających na terenie powiatu mińskiego. Według informacji uzyskiwanych z podmiotów

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

zajmujących się usuwaniem azbestu oraz innych jednostek administracyjnych, koszt jednostkowy usunięcia (demontaż i wywiezienie) azbestu wynosi obecnie od 600 do 1500 złotych za 1 Mg, przy czym średnia cena kształtuje się na poziomie 1000 złotych za tonę. Cena ta zależy głównie od:

- ilości odpadów przeznaczonych do usunięcia,
- miejsca, w którym występują wyroby zawierające azbest (np. parter lub wyższe piętro, położenie miejscowości, skąd usuwany jest azbest, itp.),
- rodzaju wyrobów zawierających azbest (np. płyty dachowe lub tynki).

Na cenę końcową składają się następujące czynności: demontaż lub skuwanie wyrobów, pakowanie, zabezpieczenie do transportu, transport i unieszkodliwianie (w tym koszty składowania, łącznie z opłatą za korzystanie ze środowiska opłacana marszałkowi województwa, na terenie którego znajduje się składowisko).

Na terenie gminy Dobre ilość azbestu i wyrobów zawierających azbest określono jako 3443,5 Mg. Realizacja Programu potrwa do 2032 roku, tj. 25 lat. Oznaczałoby to, że rocznie usuwanych powinno być średnio 143,5 Mg azbestu i wyrobów zawierających azbest. Średni roczny koszt realizacji Programu wynosił będzie wówczas około 143500,0 zł rocznie (bez kosztów nowych pokryć dachowych i elewacji).

Szczegółowe warunki pomocy finansowej dla osób podejmujących się usunięcia i unieszkodliwienia wyrobów zawierających azbest określone zostaną w odrębnym Zarządzeniu Wójta Gminy Dobre.

### **13. Źródła finansowania wyrobów zawierających azbest**

Jedną z podstawowych barier, które ograniczają usuwanie wyrobów zawierających azbest są koszty związane z ich usunięciem i transportem. Wyroby zawierające azbest występują głównie w gospodarstwach domowych, gdzie ciężar sfinansowania procedury spoczywa głównie na właścicielach nieruchomości. Problem finansowania usuwania azbestu napotyka również właściciele nieruchomości należących do jednostek samorządu terytorialnego. Głównie do tych dwóch odbiorców zostały skierowane programy udzielające wsparcia finansowego w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest.

Podstawowymi źródłami finansowania prac związanych z usuwaniem wyrobów zawierających



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

azbest są:

- Pożyczki, dotacje i dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów udzielane przez Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Narodowy, wojewódzkie, powiatowe i gminne)
- Fundusze strukturalne
- Kredyty preferencyjne udzielane przez banki, m.in. Bank Ochrony Środowiska

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej umożliwia otrzymanie dofinansowania w formie pożyczek i kredytów. Przy terminowej realizacji zadania pożyczka może być częściowo umorzona. Szczegółowe zasady pozyskiwania środków finansowych są określane corocznie przez Radę Nadzorczą Funduszu. Lista priorytetowych programów Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej planowanych do finansowania w 2008 r. została określona Uchwałą Rady Nadzorczej NFOŚiGW nr 121/07 z dnia 11.09.2007 roku. Zgodnie z przedmiotową uchwałą Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej dokonując wyboru przedsięwzięć do dofinansowania będzie przeznaczał środki przede wszystkim na dofinansowywanie przedsięwzięć realizowanych z udziałem bezzwrotnych środków Unii Europejskiej i innych bezzwrotnych środków zagranicznych. Środki finansowe można pozyskać m.in. na:

1. wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów użytkowych lub niebezpiecznych,
2. eliminację bezpośrednich zagrożeń obszarów cennych przyrodniczo poprzez ograniczanie niskiej emisji, uregulowanie gospodarki ściekowej, usuwanie materiałów zawierających azbest – z obszarów/gruntów będących własnością Skarbu Państwa znajdujących się na: obszarach parków narodowych, obszarach włączonych do sieci NATURA 2000,
3. ogólnopolskie lub ponadregionalne projekty szkoleniowe lub programy edukacyjne dla wybranych grup społecznych i zawodowych mające na celu podnoszenie kwalifikacji i kształtowania świadomości w zakresie zrównoważonego rozwoju,
4. kampanie informacyjno-promocyjne dotyczące wybranych aspektów środowiska i jego ochrony prowadzone z udziałem środków masowego przekazu, społecznych organizacji ekologicznych i innych podmiotów, w tym badania opinii publicznej,
5. wspieranie realizacji programów edukacyjnych w zakresie aktywnej edukacji ekologicznej oraz w ramach kampanii informacyjno-promocyjnych,
6. wspieranie konkursów i przedsięwzięć upowszechniających wiedzę ekologiczną.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej WFOŚiGW w Warszawie specjalizuje się w udzielaniu preferencyjnych pożyczek z opcją częściowego umorzenia oraz przyznawaniu dotacji, które mogą zostać przeznaczone na realizację zadań m.in. z zakresu:

- ochrony powierzchni ziemi (selektywna zbiórka odpadów, recykling, nowoczesne składowiska odpadów)
- edukacji ekologicznej (konkursy ekologiczne, szkolenia, konferencje, badania naukowe, zielone szkoły).

### **Powiatowy i Gminy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej**

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska w dziale II rozdziale 4 określa przeznaczenie środków finansowych funduszy gminnych i powiatowych.

Środki funduszy, zgodnie z art. 406 ww. ustawy, przeznaczone są m.in. na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska,
- realizację przedsięwzięć związanych z ochroną powierzchni ziemi,
- inne zadania ustalone przez radę powiatu, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa dotacje z Powiatowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (PFOŚiGW) udzielane są przez powiat na podstawie zapisów art. 407 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902, ze zmianami).

**Zgodnie z w/w art. 407 w związku z art. 406 Prawa ochrony środowiska środki GFOŚiGW mogą być przeznaczone między innymi na dotacje na usuwanie azbestu i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest. W związku z tym poniżej ustalono procedurę udzielania dotacji na takie cele.**

### **Kredyty udzielane przez Bank Ochrony Środowiska**

Zgodnie ze swoim statutem Bank Ochrony Środowiska ma obowiązek kredytowania inwestycji w zakresie ochrony środowiska. Kredyt taki można uzyskać m.in. na usuwanie i unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest. Kredyty przeznaczone dla klientów indywidualnych, korporacyjnych i jednostek samorządu terytorialnego. Wnioski kredytowe składane są w Banku.

Bank Ochrony Środowiska ustalił limit wypłat na 30 mln zł. Przedmiotem kredytowania może być nie tylko budowa składowisk przystosowanych do składowania odpadów azbestowych czy budowa wodociągów w technologii rur bezazbestowych, ale również wymiana i zabezpieczenie powierzchni dachowych lub elewacyjnych płyt azbestowych.

Warunki kredytowania są następujące:

1. Na wymianę i zabezpieczenie powierzchni dachowych lub elewacyjnych płyt azbestowych można uzyskać maksymalną kwotę 500 tys. zł., lecz nie więcej niż 90% kosztu przedsięwzięcia.  
Okres realizacji zadania nie może przekroczyć 6 miesięcy od daty postawienia przez bank kredytu do dyspozycji kredytobiorcy.
2. Spłata kredytu rozpoczyna się w następnym miesiącu po zakończeniu zadania.  
Oprocentowanie kredytu wynosi 0,4 stopy redyskontowej weksli, jednak nie mniej niż 3% w stosunku rocznym.
3. Okres kredytowania wynosi 7 lat, nie dłużej jednak niż do 31.12.2010 r. Sposobem określenia efektu ekologicznego jest ilość zabezpieczonych pokryć dachowych lub elewacyjnych płyt azbestowych (w metrach kwadratowych).
4. Sposobem potwierdzenia efektu rzeczowego jest w przypadku zabezpieczeń powierzchni dachowych lub elewacyjnych płyt azbestowych oświadczenie kredytobiorcy o wykonaniu zadania potwierdzone inspekcją pracownika banku.

Więcej informacji można uzyskać na stronie [www.bosbank.pl](http://www.bosbank.pl) oraz pod adresem [bos@bosbank.pl](mailto:bos@bosbank.pl)

## **14. Monitoring realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 - 2032**

Proponuje się, aby monitoring realizacji niniejszego Programu stanowił element monitoringu prowadzonego w ramach realizacji monitoringu *Planu Gospodarki Odpadami* dla gminy Dobre.

W związku z powyższym proponuje się wykorzystanie do tego celu istniejących dotychczas systemów gromadzenia danych, w tym wojewódzkiej bazy danych o odpadach prowadzonej przez Urząd Marszałkowski Województwa Mazowieckiego.

### **Cennym materiałem źródłowym dla ww. form gromadzenia i archiwizowania danych będą:**

- informacje o rodzaju, ilości i miejscach występowania odpadów zawierających azbest przedkładane wojewodzie w terminie do dnia 31 marca za poprzedni rok kalendarzowy i sporządzane przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, co wynika z zapisów Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 października 2002 r. w sprawie sposobu przedkładania wojewodzie informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska (Dz. U. 175.1439);
- działalność kontrolna Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w zakresie gospodarki odpadami, w tym azbestem.

### **Ustawa o odpadach stanowi, iż:**

- plany gospodarki odpadami wszystkich szczebli podlegają aktualizacji nie rzadziej niż co 4 lata,
- co 2 lata organy wykonawcze opracowujące projekty planów składają sprawozdanie z realizacji planu organom uchwalającym plany (w przypadku gminy sprawozdanie sporządzą Wójt lub Burmistrz, a następnie przedkłada go radzie gminy lub miasta i zarządowi powiatu w terminie do dnia 30 marca po upływie okresu sprawozdawczego).

Zaznaczenia wymaga, iż ustawodawca nakreślił nieprzekraczalne ramy czasowe cykliczności oceny i weryfikacji, zaś powinna się ona dokonywać w miarę potrzeby, która to może być stwierdzona na podstawie bieżącego monitoringu i realizacji funkcji kontrolnych i nadzorczych. Następne sprawozdanie Wójt Gminy Dobre złoży do dnia 31 marca 2009 roku, a okres sprawozdawczy będzie obejmował lata 2007 - 2008.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Sprawozdanie z realizacji planu gospodarki odpadami obejmie również zadania wytyczone w niniejszym *Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 - 2032*:

1. ocenę stopnia realizacji określonych w Programie celów i kierunków działań,
2. sprawozdanie z wykonanych zadań pozainwestycyjnych i inwestycyjnych,
3. zgodność wykonanych zadań z harmonogramem prac,
4. sprawozdanie z finansowania założonych przedsięwzięć,
5. podsumowanie z wnioskami i ewentualną rekomendacją nowelizacji Programu.

## **15. Informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest występujący w środowisku**

*„Każdy ma prawo do informacji o środowisku i jego ochronie na warunkach określonych ustawą.”* (art. 4 Ustawy z dnia 3 października 2008r o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko).

Informowanie o ryzyku wiąże się z przekazaniem pojedynczym jednostkom lub całym społecznościom informacji o narażeniu na szkodliwe dla zdrowia czynniki środowiskowe. Proces ten powinien odbywać się zgodnie z zasadami określonymi w odpowiednich aktach prawnych a uzyskane na jego drodze informacje mogą być podstawą opracowania różnych wariantów strategii zmniejszania ryzyka.

Istotą informowania jest przekazanie rzetelnej, wiarygodnej informacji. Jej jakość uwarunkowana jest wieloma czynnikami, w tym poziomem merytorycznym odbiorców i nadawców, możliwością i umiejętnością oceny oszacowania ryzyka wynikającą z kompetencji specjalistów, a także warunkami polityczno – społecznymi (jak np. współpraca środków masowego przekazu z organami decyzyjnymi).

W kontekście szkodliwego oddziaływania azbestu na zdrowie ludzi szczególnej konieczności informowania o ryzyku podlegają pracownicy specjalistycznych firm zajmujących się usuwaniem wyrobów azbestowych.

Podstawowe obowiązki pracodawcy, w tym dotyczące informowania pracowników o ryzyku związanym z wykonywaną pracą, wynikają z ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94 z późn. zm.), a zwłaszcza z jej Działu dziesiątego zatytułowanego:

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

„Bezpieczeństwo i higiena pracy”.

Zgodnie z art. 207 § 1., pracodawca, ponosząc odpowiedzialność za stan bezpieczeństwa i higieny pracy w zakładzie pracy, jest zobowiązany chronić zdrowie i życie pracowników poprzez zapewnienie bezpiecznych i higienicznych warunków pracy przy odpowiednim wykorzystaniu osiągnięć nauki i techniki.

Do szczegółowych obowiązków pracodawcy w dziedzinie bezpieczeństwa i higieny pracy należy między innymi:

1. ocenianie i dokumentowanie ryzyka zawodowego związanego z wykonywaną pracą oraz stosowanie niezbędnych środków profilaktycznych zmniejszających ryzyko, a także informowanie pracowników o ryzyku zawodowym, które wiąże się z wykonywaną pracą, oraz o zasadach ochrony przed zagrożeniami (art. 226),
2. przeprowadzanie, na swój koszt, badań i pomiarów czynników szkodliwych dla zdrowia, rejestrowanie i przechowywanie wyników tych badań i pomiarów oraz udostępnianie ich pracownikom (art. 227 § 1).

W odniesieniu do powyższych zapisów można stwierdzić, że informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest występujący w środowisku wiąże się nie tylko z wypełnieniem ciężącego na organach rządowych i samorządowych oraz na przedsiębiorcach prawnego obowiązku, ale jest także warunkiem podjęcia strategicznych działań związanych z usunięciem zagrożenia. Właściwe przekazanie informacji, za pośrednictwem powszechnie stosowanych norm i zasad, w sposób jasny i czytelny, jest także gwarantem nawiązania dialogu ze społecznościami lokalnymi.

Pomimo wprowadzenia zakazu stosowania azbestu w nowych budynkach i technologiach będzie on elementem struktury wielu obiektów jako materiał wbudowany jeszcze przez kilkadziesiąt lat. Należy pamiętać, że nie jest szkodliwa sama obecność w budynku materiałów zawierających azbest. Niebezpieczeństwo pojawia się w wyniku nieprawidłowego obchodzenia się z tymi elementami, na skutek czego mogą one stać się niebezpieczne będąc źródłem emisji włókien azbestowych do powietrza.

Bardzo ważne jest zastosowanie się właścicieli i zarządców obiektów budowlanych do obowiązku prowadzenia okresowych kontroli i oceny stanu technicznego wyrobów zawierających azbest oraz przekazywania właściwym jednostkom danych o ilości, stanie i miejscu występowania azbestu. Pozwoli to na uzyskanie pełnej wiedzy na ten temat i podejmowanie przez jednostki samorządowe skutecznych działań mających na celu pomoc właścicielom obiektów w usuwaniu i unieszkodliwianiu azbestu. Istotna jest również świadomość przedsiębiorców wykonujących prace

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

związane z usuwaniem wyrobów zawierających azbest. Wykonywanie tych prac wyłącznie przez wyspecjalizowane i uprawnione w tym zakresie firmy, pozwoli wyeliminować zagrożenie wynikające z nieprawidłowego ich prowadzenia. Z tego względu jednym z głównych celów niniejszego Programu jest przybliżenie jak najszerszym kręgom społeczeństwa problematyki bezpiecznej eksploatacji i usuwania wyrobów zawierających azbest.

Upowszechnienie Programu będzie skutkowało podnoszeniem świadomości społeczności lokalnej w zakresie zagrożeń związanych z eksploatacją usuwaniem azbestu. Przewiduje się, że w następnych latach gminy będą otrzymywać coraz więcej zgłoszeń o miejscach występowania azbestu, co przyczyni się do lepszej wiedzy na temat ilości azbestu. Pozwoli to lepiej poznać potrzeby w tym zakresie, precyzyjniej planować środki niezbędne do wydania na ten cel oraz stopniowo wyeliminować wyroby azbestowe z otoczenia, co jest celem Programu.

W niniejszym dokumencie zaproponowano następujące postępowanie w związku z usuwaniem azbestu i wyrobów zawierających azbest:

**Działania po podjęciu decyzji o wymianie pokrycia dachowego zawierającego azbest - eternit:**

1. Na 30 dni przed rozpoczęciem prac należy zgłosić do Wydziału Budownictwa Starostwa Powiatowego zamiar wymiany pokrycia dachowego. Należy podkreślić, iż planowane roboty budowlane dotyczą usunięcia wyrobów zawierających azbest.
2. Dokonanie wyboru koncesjonowanego wykonawcy robót budowlanych z listy znajdującej się w Wydziale Ochrony Środowiska Starostwa Powiatowego w Mińsku Mazowieckim.
3. Zawarcie umowy z wykonawcą.
4. Na 7 dni przed rozpoczęciem planowanych robót wykonawca zobowiązany jest powiadomić Inspekcję Pracy oraz Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego.
5. Wskazane jest, aby z uwagi na dobrosąsiedzkie stosunki, poinformować sąsiadów o planowanych robotach.
6. Pokrycie dachowe przeznaczone do demontażu przez cały czas trwania prac powinno być zraszane w celu utrzymania go w stanie wilgotnym.
7. Wykonawca musi wyznaczyć wokół budynku strefę zamkniętą (strefę zagrożenia azbestem) oraz zamieścić stosowne ostrzeżenie. Demontaż eternitu powinien odbywać się z dużą ostrożnością, tzn. bez uszkodzeń płyt eternitowych.
8. Zdemonstrowany eternit powinien być pakowany w worki z polietylenu lub polipropylenu

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

- o grubości co najmniej 0,2 mm. Worki powinny być zamykane w sposób uniemożliwiający ich przypadkowe otwarcie. Wszystkie worki powinny być oznakowane w specjalny sposób. Tak przygotowane pakunki muszą być wywiezione na specjalne składowiska odpadów.
9. Ekipa dokonująca zdjęcia eternitu z dachu powinna składać się co najmniej z czterech osób. Dwie osoby dokonują demontażu pokrycia dachowego a dwie osoby odbierają eternit i przygotowują go do transportu.
  10. Po zakończeniu prac wykonawca ma obowiązek uprzątnięcia terenu z pozostałości azbestu. Powinien zastosować czyszczenie na mokro (podciśnieniowy sprzęt odkurzający).
  11. Pracownicy nie powinni wchodzić na dach przez właz dachowy. Wchodząc po drabinie włókna azbestowe osiadłe na butach nie będą wnoszone do wnętrza domu.
  12. W innym przypadku należy pamiętać o dokładnym oczyszczeniu wnętrza domu odkurzaczem podciśnieniowym ze specjalnym filtrem z włókien azbestowych
  13. Przygotowane do transportu odpady muszą być wywożone na składowisko odpadów niebezpiecznych.
  14. Jeżeli prace dotyczące usuwania eternitu trwają dłużej niż jeden dzień należy pamiętać, aby oczyścić drogi komunikacyjne i używany wcześniej sprzęt.
  15. Wykonawca następnie oczyszcza miejsce prowadzonych robót i najbliższe otoczenie z pozostałości azbestu.
  16. Po zakończeniu robót wykonawca zobowiązany jest wystawić oświadczenie o przeprowadzeniu przez niego wszystkich prac (wraz z oczyszczeniem terenu z pyłu azbestowego) z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych.
  17. Oświadczenie wykonawcy należy przechowywać co najmniej przez 5 lat.

Wykonawca prac, przed przystąpieniem do ich wykonywania obowiązany jest do zgłoszenia tego faktu właściwemu organowi nadzoru budowlanego oraz właściwemu okręgowemu inspektorowi pracy. Zgłoszenie powinno zawierać w szczególności:

- rodzaj lub nazwę wyrobów zawierających azbest,
- termin rozpoczęcia i planowanego zakończenia prac,
- adres obiektu,
- kopię aktualnej oceny stanu wyrobów zawierających azbest,
- określenie liczby pracowników, którzy przebywać będą w kontakcie z azbestem,

Przed przystąpieniem do demontażu eternitu teren wokół budynku (nie mniej niż 3 m) powinien zostać wydzielony białą-czerwoną taśmą. Dodatkowo muszą zostać umieszczone tablice



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

ostrzegawcze:

**„Uwaga! Zagrożenie azbestem”,  
„Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.**

Należy uszczelnić otwory okienne i drzwiowe w domu, w którym prowadzone są prace i w budynkach przylegających do strefy prowadzonych prac.

Pracownicy firmy wykonawczej muszą mieć kaski, rękawice, ochraniacze, kombinezony ochronne i maski jednorazowego użycia. Przed załadowaniem przygotowanych odpadów zawierających azbest, środek transportu powinien być oczyszczony z elementów umożliwiających uszkodzenie opakowań w trakcie transportu. Ładunek odpadów zawierających azbest powinien być tak umocowany, aby w trakcie transportu nie był narażony na wstrząsy, przewracanie lub wypadnięcie z pojazdu.

Usuwane odpady zawierające azbest powinny być składowane na składowiskach odpadów niebezpiecznych lub na wydzielonych częściach składowisk odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.

W przypadku gdy będą usuwane wyroby zawierające azbest powinny być one zastąpione wyrobami nie zawierającymi tego surowca (np.: płyty faliste na blachodachówkę).

## **16. Wykorzystane materiały**

1. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”, Warszawa, maj 2002 r.;
2. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu Województwa Mazowieckiego”;
3. „Program naukowy dotyczące zagrożeń populacji Polski związanych z azbestem” – sprawozdanie z realizacji tematu: 2/DPO/BR/05, Instytut Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi, grudzień 2005 r.;
4. „Zdrowotne, techniczne, prawne oraz finansowe aspekty zagospodarowania odpadów zawierających azbest” – szkolenie dla przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego z terenu Województwa Mazowieckiego, Warszawa, listopad 2005 r.;
5. „Zasady postępowania z wyrobami zawierającymi azbest” – informator, Instytut Gospodarki Odpadami w Katowicach;
6. „Poradnik gospodarowania odpadami”, Wydawnictwo Verlag Dashöfer, Warszawa, 2006 r.
7. Informacje uzyskane z Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego.

## **Załącznik 1**

Przedsiębiorstwa posiadające wymagane zezwolenie na wytwarzanie, zbieranie lub transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest na terenie powiatu mińskiego.

1. ABBA EKOMED Sp. z o.o., ul. Poznańska 152, 87-100 Toruń, tel. 056 651 44 25, 654 86 70, tel.: 654 86 71, 651 36 67, 651 40 08,
2. Adam Wronka „UTIL – EMO” Profesjonalna Utylizacja Sprzętu Komputerowego i Naprawa, 05-304 Stanisławów, ul. Klonowa 3, tel/fax (0 25) 757 53 17,
3. AG - COMPLEX Sp. z o.o., ul. Marywilska 44, 03-042 Warszawa, tel.: (0 22) 814 27 77, (0 22) 814 08 16,
4. AGA Usługi ogólnobudowlane, ul. Ratuszowa 17/19 m. 22, 03-451 Warszawa, tel.: (0 22) 618 08 37,
5. ALBEKO- Emilia Sieger Sp. J., Kotowy, 87-510 Skrwilno, tel.: (0 54) 280 02 88,
6. ALGADER HOFMAN Sp. z o.o., ul. Wólczyńska 133, 01-919 Warszawa, tel.: (0 22) 864 94 97, (0 22) 864 94 99, (0 22) 834 75 80, (0 22) 834 73 53, (0 22) 864 98 12, tel. kom. 0 603124 853,
7. ASMABEL Sp. z o.o., ul. Ciołka 16, 01-443 Warszawa, tel. (0 22) 837 59 57,
8. BODAR- Kalinowski Dariusz, ul. Srebrna 23, 05-803 Pruszków, tel. (0 22) 759 85 48,
9. Buhck Recycling Sp. z o.o., ul. Romana Moya 1, 61-371 Poznań, tel. (0 61) 650 23 01,
10. Centrum Gospodarki Odpadami Azbestu i Recyklingu „CARO”, 22-400 Zamość, ul. Zamoyckiego 51, tel/fax (0 84) 627 30 13,
11. EKOS Marek Tdanko, 05-070 Sulejówek, ul. Broniewskiego 15, tel. (0 22) 783 14 88,
12. Firma Handlowo – Usługowa „PROJEKT – BUD” Edyta Psut, ul. Podwale 17, 00-252 Warszawa, tel. kom: 0 502 308 504, tel. (0 22) 831 76 88,
13. Firma Wielobranżowa WOLT CENTER Grzegorz Lewandowski, 05-411 Stara Biała, Nowa Biała 1a, (0 24) 36 56 392, 0 509 770 658,
14. Hydrogeotechnika Sp. z o.o., ul. Ściegiennego 262A, 25-116 Kielce, tel.: (0 41) 348 06 60, (0 41) 361 01 59,
15. Jan Młot Zakład Remontowo- Budowlany Jan Młot ul. Śląska 5, 05-300 Mińsk Mazowiecki, tel.: 0 602 368 297,
16. Jarosław Dudek, 05-071 Sulejówek, ul. Tetmajera 37, tel: (0 22) 783 55 80, 0 604 33 08 61,
17. KAN-POL P.P.H Iwona Łosiewicz, ul. Storczykowa 30, 20-143 Lublin, kom: 0 506 181 850, tel.: (0 81) 534 31 15
18. NESCO POLSKA Sp. z o.o., ul. Kopernika 58, 05-510 Piaseczno, tel. (0 22) 737 01 13, fax.: (0 22) 7370630, kom. 0 601 324 142,
19. P.P.H.U. „EKO-MIX”, Konstanty Spurek, ul. Grabiszyńska 163, 50-950 Wrocław, tel.: (0 71) 332 41 61, kom: 0 600 703 713,
20. P.P.H.U. „GAJAWI” Gabriel Rogut, 93-150 Łódź, ul. Odyńca 24, tel. (0 42) 688 43 70,
21. PPHU „EKO MONTER”, ul. Kostrogaj 6, 09-400 Płock, tel. (0 24) 268 38 00,
22. Przedsiębiorstwo „EL-IN”, Tomasz Walach i Wspólnicy Sp. J., 96-100 Skierniewice, ul. Kościuszki 8, tel. (0 46) 833 27 57, fax. (0 46) 833 25 08,
23. Przedsiębiorstwo Budownictwa Lądowego MJ SP. z o. o. Reguły ul. Graniczna 6, 05-816 Michałowice. Biuro i adres do korespondencji Chlebna 48, 05-825 Grodzisk Mazowiecki,

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

- tel/fax (0 22) 724 32 39, (0 22) 724 15 78
24. Przedsiębiorstwo Handlowo – Usługowe JUKO, Jerzy Szczukocki, ul. 1-go Maja 25, 97 – 300 Piotrków Trybunalski, tel. (0 44) 649 94 24, fax.(0 44) 649 94 23,
  25. Przedsiębiorstwo Produkcyjno – Handlowo – Usługowe „PLASTIMED – PANORAMA” Sp. z o.o., ul Fabryczna 9, 05 – 084 Leszno, tel. 725 92 66, fax. 725 92 67,
  26. Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe „EKO-WIS” Lidia Wieczorek, Tomasz Wieczorek, 05-300 Mińsk Mazowiecki, Targówka, ul. Lipowa 15, tel. (0 25) 759 13 85, 0 507 114 155,
  27. Przedsiębiorstwo Projektowo-Wdrożeniowe „AWAT” Sp. z o.o., ul. Kaliskiego 9, 01-476 Warszawa, tel. (0 22) 683-92-48, (0 22) 683 91 63,
  28. Przedsiębiorstwo Robót Termoizolacyjnych i Antykorozyjnych TERMOEXPORT, 00-515 Warszawa, ul. Żurawia 24/7, tel. (0 22) 821 34 67, 621 21 97, fax. (0 22) 621 40 64, (0 22) 821 41 75,
  29. Przedsiębiorstwo Usługowo – Handlowe „EKO – SAM” BIS, ul. Bema 84, 05-074 Halińów, tel: 0 506 047 290,
  30. R&M PLETTAC Sp. z o.o., ul. Kościuszki 19, 63-500 Ostrzeszów, tel. (0 62) 5870100, fax. (0 62) 5861700,
  31. RAMID Mirosław Bronisław Dec, ul. A. Kowalskiego 1/54,03-288 Warszawa, tel./fax (0 22) 67448 58 509 199 917,
  32. REMBUD ZREMB Sp. z o.o., ul. Fabryczna 12, 66-400 Gorzów Wielkopolski, tel. (0 95) 728 20 10, (0 95) 728 20 12,
  33. Sintac- Polska Sp. z o.o. 05-075 Wesoła, ul. Armii Krajowej 86, tel.: (0 22) 812 62 54, (0 22) 822 76 27, fax (0 22) 812 53 92,
  34. Spółdzielnia Pracy „CHEMA” z Oleksina k/Mińska Mazowieckiego, 05-311 Dębe Wielkie, tel.: (0 25) 757 78 72, fax.: (0 25) 758 53 29,
  35. Stanisław Eliasz „Firma Budowlana”, 05-070 Sulejówek, ul. Krzywa 5, tel. (0 22) 783 38 02,
  36. Transport – Metalurgia Sp. z o.o., ul. Reymonta 62, 97-500 Radomsko, tel. (0 44) 685 41 35, fax. (0 44) 685 42 90,
  37. Usługi Blacharsko Dekarskie, Mariusz Christoph, ul. Szpitalna 17A m 16, 05-300 Mińsk Mazowiecki, tel. 0 606 681 264
  38. WALDY, ul. Kościuszki 42D, 07-300 Ostrów Mazowiecka, tel. (0 29) 746 28 18, kom: 0 602 571 654,
  39. WAMIR, ul. Chełmońskiego 9/7, 05-300 Mińsk Mazowiecki, tel. (0 25) 758 54 77, 0 504 805 183,
  40. WIKI- Firma Handlowo – Usługowa Agnieszka Majda, ul. Sobieszowska 10A, 58-560 Jelenia Góra, tel/fax (0 22) 6685199, 0 509668538,
  41. WOD - PRZEM, ul. Sokoła 34, 87-100 Toruń, tel. (0 24) 2620835, kom. 0 601 164 800,
  42. WOD-BUD Przedsiębiorstwo Usług Wodno – Budowlanych Sp. z o. o., 23-200 Kraśnik, ul. Piłsudskiego 14, tel (0 81) 825 26 05, fax (0 81) 825 24 76,
  43. Zakład Remontowo – Budowlany, Zbigniew Czapski, 05-300 Mińsk Mazowiecki, ul. Budowlana 22, tel. (0 25) 758 62 24, 0 604 204 465,
  44. Zakład Remontowo Budowlany AMBROTY Wiesława Śliwińska, Kazimierz Ambroży Sp. J., ul. Meissnera 1/3 lok. 222, 03-982 Warszawa, tel. (0 22) 8310764,
  45. Zakład Remontowo- Budowlany Kazimierz Jakimiak, 08-110 Siedlce, ul. Kwiatowa 5, tel. (0 25) 644 29 33,
  46. Zakład Remontowo Budowlany Stanisław Karolczak, 94-044 Łódź, ul. Przełajowa 10/56, tel. 0 602 45 52 52, (0 42) 686 67 37,

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

47. Zakład Usług Budowlanych Grzegorz Czarnocki, 08-110 Siedlce, Taborkliki 120, tel. (0 25) 631 95 15,
48. Zakład Usług Produkcji i Handlu „ZUPiH”, ul. Moniuszki 85, 06-200 Maków Mazowiecki, tel. 0 606 640 377, (0 29) 717 04 67.

## **Załącznik nr 2**

### **Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest**

Przyjęcie na danym obszarze określonego sposobu unieszkodliwiania odpadów winno być ściśle związane z systemem ich zbierania i transportu. Służą temu odpowiednie, ściśle określone procedury postępowania.

#### **Procedury dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest**

##### ***Grupa I. Procedury obowiązujące właścicieli i zarządzających obiektami, instalacjami lub urządzeniami zawierającymi azbest lub wyroby zawierające azbest.***

Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.

Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.

##### ***Grupa II. Procedury obowiązujące wykonawców prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwórców odpadów niebezpiecznych.***

Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.

Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczeniem obiektu, terenu, instalacji.

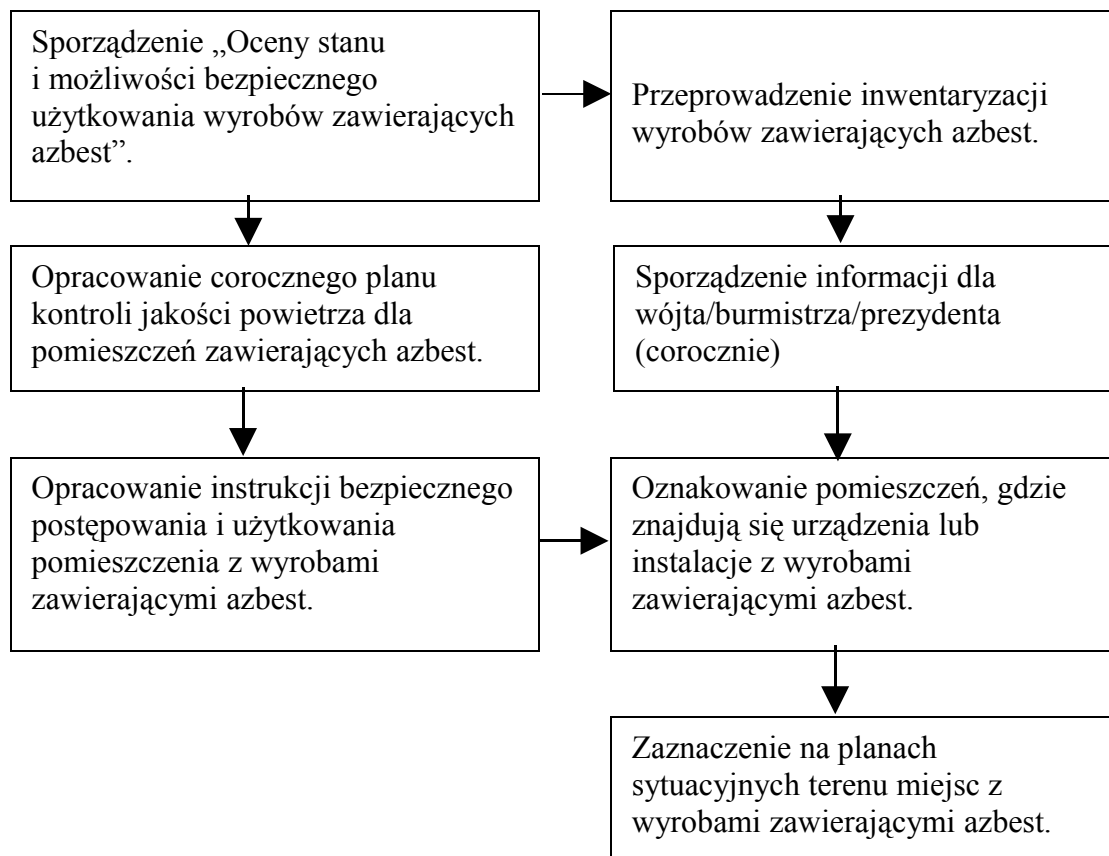
##### ***Grupa III. Procedura obowiązująca prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.***

Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

##### ***Grupa IV. Procedura obowiązująca zarządzających składowiskami odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.***

Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest.

**Procedura 1. Obowiązki i postępowanie właścicieli oraz zarządców, przy użytkowaniu obiektów i terenów z wyrobami zawierającymi azbest.**



Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia technicznego oraz terenu, gdzie znajdują się wyroby zawierające azbest, ma obowiązek sporządzenia - w 2 egzemplarzach „Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”. Właściciele lub zarządcy, którzy spełnili ten obowiązek wcześniej – sporządzają następne „Oceny...” w terminach wynikających z warunków poprzedniej „Oceny...” tzn.:

- po 5-u latach, jeżeli wyroby zawierające azbest są w dobrym stanie technicznym i nieuszkodzone,
- po roku, jeżeli przy poprzedniej „Ocenie...” ujawnione zostały drobne (do 3% powierzchni wyrobów) uszkodzenia.

Wyroby, które posiadały lub posiadają duże i widoczne uszkodzenia – powinny zostać bezzwłocznie

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

usunięte.

Jeden egzemplarz „Oceny...” właściciel lub zarządca zobowiązany jest złożyć właściwemu terenowo organowi architektoniczno-budowlanemu lub powiatowemu inspektorowi nadzoru budowlanego – w terminie do 30-u dni od dnia jej sporządzenia. Drugi egzemplarz zachowuje przy dokumentacji budynku, budowli, instalacji lub urządzenia przemysłowego oraz terenu – do czasu sporządzenia następnej „Oceny..”.

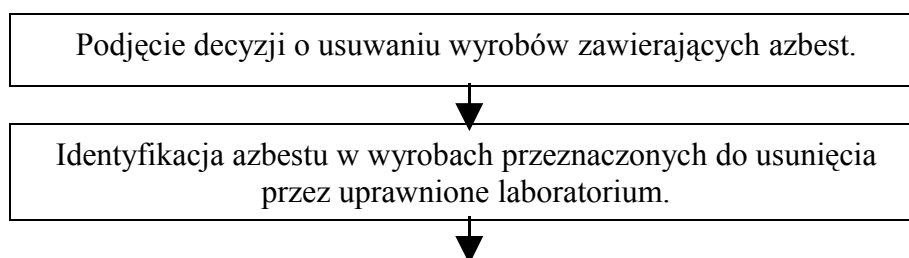
Właściciel lub zarządca obowiązany jest do przeprowadzenia inwentaryzacji (spisu z natury) wyrobów zawierających azbest. Wyniki inwentaryzacji powinny służyć do sporządzenia informacji dla wójta, burmistrza lub prezydenta miasta – właściwego dla miejsca znajdowania się budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest.

Informacje przedkłada się corocznie, celem wykazania ewentualnych zmian w ilości posiadanych wyrobów zawierających azbest – co pozwoli na ocenę zagrożenia dla ludzi i środowiska w danym rejonie. Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie występują wyroby zawierające azbest, ma ponadto obowiązki:

- oznakowania pomieszczeń, gdzie znajdują się urządzenia lub instalacje z wyrobami zawierającymi azbest – odpowiednim znakiem ostrzegawczym dla azbestu,
- opracowania i wywieszenia na widocznym miejscu instrukcji bezpiecznego postępowania i użytkowania pomieszczenia z wyrobami zawierającymi azbest,
- zaznaczenia na planie sytuacyjnym terenu miejsc z wyrobami zawierającymi azbest.

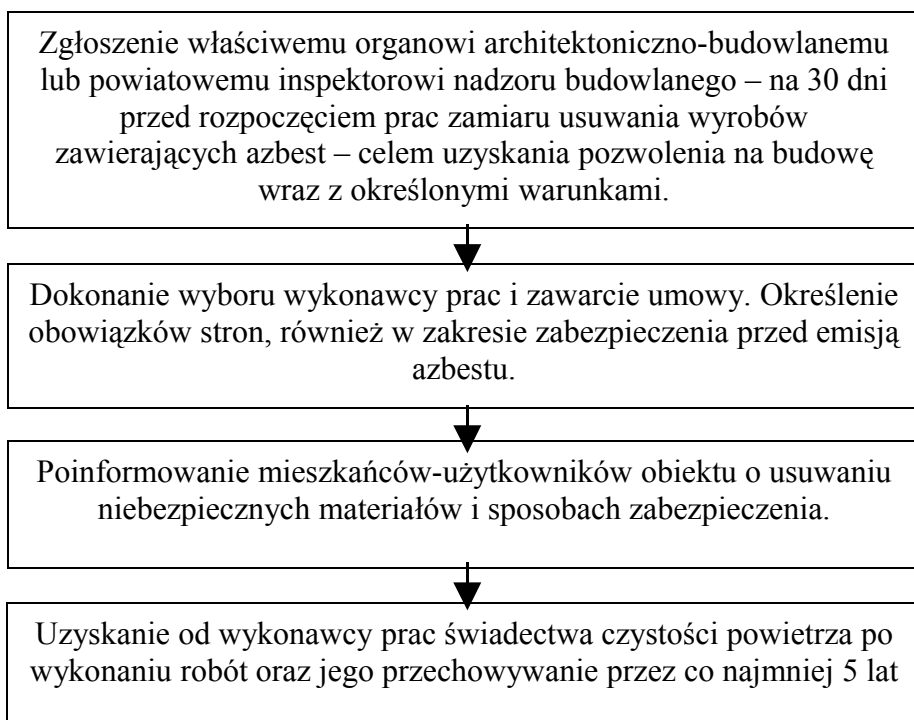
Ponadto, jeżeli w budynku, budowli, instalacji lub urządzeniu oraz na terenie znajdują się wyroby zawierające azbest o gęstości objętościowej mniejszej niż  $1000 \text{ kg/m}^3$  (tzw. „miękkie”), lub jeżeli wyroby zawierają azbest krokidolit, a także jeżeli te wyroby znajdują się w zamkniętych pomieszczeniach, lub istnieje uzasadniona obawa dużej emisji azbestu do środowiska – właściciel lub zarządca powinien opracować plan kontroli jakości powietrza (monitoringu), a jego wyniki uwzględnić przy dalszej eksploatacji lub usuwaniu wyrobów zawierających azbest.

**Procedura 2. Obowiązki i postępowanie właścicieli i zarządców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest z obiektów lub terenów.**





**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**



Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, gdzie znajduje się azbest lub wyroby zawierające azbest, powinien dokonać identyfikacji rodzaju i ilości azbestu w wyrobach, przez uprawnione do takich prac laboratorium. Identyfikacja azbestu powinna nastąpić w okresie użytkowania wyrobów, jeszcze przed rozpoczęciem wykonywania prac zabezpieczenia lub usuwania takich wyrobów, o ile informacja ta, nie jest podana w innych dokumentach budowy przedmiotowego obiektu.

Identyfikacja azbestu jest obowiązkiem właściciela lub zarządcy, wynikającym z tytułu własności oraz odpowiedzialności prawnej, dotyczącej ochrony osób trzecich od szkód mogących wynikać z nieodpowiedniej eksploatacji przedmiotu stanowiącego własność. Wyniki identyfikacji azbestu powinny być uwzględniane przy:

- sporządzaniu „Oceny...”,
- sporządzaniu informacji dla wójta, burmistrza, prezydenta miasta,
- zawieraniu umowy na wykonanie prac zabezpieczania lub usuwania wyrobów zawierających azbest z wykonawcą tych prac – wytwarzającym odpady niebezpieczne.

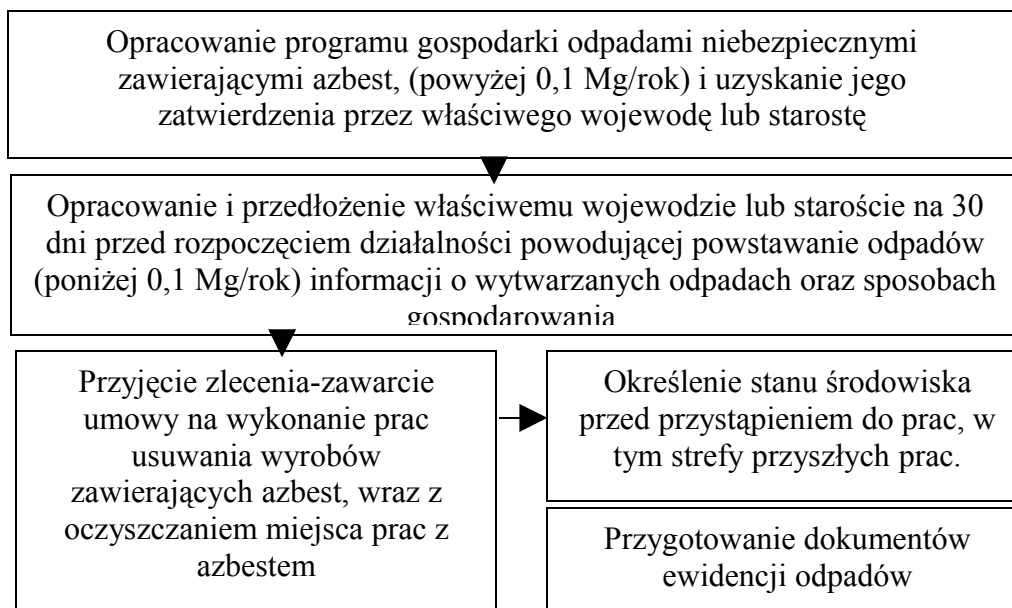
Właściciel lub zarządca może zlecić innym – odpowiednio przygotowanym osobom lub podmiotom prawnym – przeprowadzenie czynności wykonania identyfikacji azbestu w wyrobach. W każdym przypadku powinno to mieć miejsce przed rozpoczęciem prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

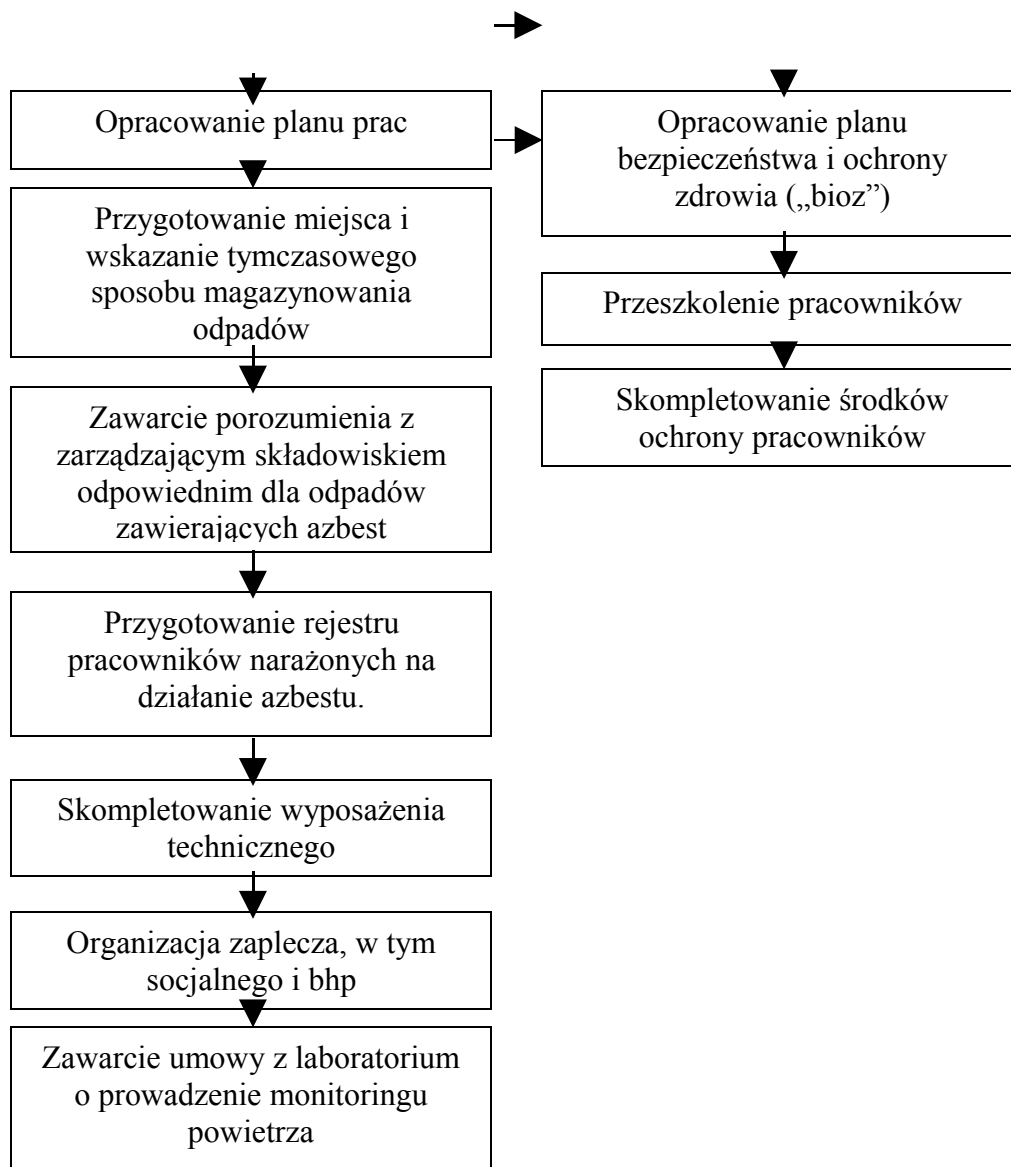
Właściciel lub zarządca budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z wyrobami zawierającymi azbest, ma obowiązek zgłoszenia na 30 dni przed rozpoczęciem prac, wniosku o pozwolenie na budowę (remont), wraz z określonymi warunkami. Wniosek powinien być sporządzony z uwzględnieniem przepisów wynikających z art. 30, ust. 7 ustawy – Prawo budowlane. Zatajenie informacji o występowaniu azbestu w wyrobach, które będą przedmiotem prac remontowo-budowlanych skutkuje – na podstawie ustawy Prawo ochrony środowiska – odpowiedzialnością prawną. Po dopełnieniu obowiązków formalnoprawnych, właściciel lub zarządca dokonuje wyboru wykonawcy prac- wytwórcy odpadów niebezpiecznych. Zawiera umowę na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczenia budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu z azbestu. W umowie powinny być jasno sprecyzowane obowiązki stron, również w zakresie zabezpieczenia przed emisją azbestu w czasie wykonywania prac.

Niezależnie od obowiązków wykonawcy prac, właściciel lub zarządca powinien poinformować mieszkańców lub użytkowników budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu, o usuwaniu niebezpiecznych materiałów zawierających substancje stwarzające szczególne zagrożenie dla ludzi oraz o sposobach zabezpieczenia przed tą szkodliwością. Na końcu właściciel lub zarządca powinien uzyskać od wykonawcy prac, pisemne oświadczenie o prawidłowości wykonania robót i oczyszczenia z azbestu, a następnie przechowywać je przez okres co najmniej 5-lat, wraz z inną dokumentacją budynku, budowli, instalacji lub urządzenia oraz terenu.

**Procedura 3. Postępowanie przy pracach przygotowawczych do usuwania wyrobów zawierających azbest.**



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**



W takim przypadku na nim też spoczywać będą wszystkie obowiązki wynikające z przepisów i procedur postępowania z odpadami niebezpiecznymi zawierającymi azbest. Wytwórcę odpadów obowiązuje postępowanie określone przepisami ustawy o odpadach. Podstawową czynnością dla przedsiębiorcy, który zamierza podjąć działalność w zakresie wytwarzania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, w ilości powyżej 100 kg rocznie, jest opracowanie programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi i zawierającymi azbest oraz uzyskanie jego zatwierdzenia przez właściwego, ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych, wojewodę lub starostę.

Wojewoda zatwierdza programy gospodarki odpadami niebezpiecznymi dla przedsiębiorstw mogących znacząco oddziaływać na środowisko, a starosta dla pozostałych przedsiębiorstw.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Program gospodarki odpadami niebezpiecznymi dołączony do wniosku o wydanie decyzji zatwierdzającej program, który powinien zawierać:

- wyszczególnienie rodzajów odpadów niebezpiecznych przewidzianych do wytwarzania, a w przypadkach gdy określenie rodzaju nie jest wystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie mogą powodować odpady niebezpieczne, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów,
- określenie ilości odpadów niebezpiecznych poszczególnych rodzajów przewidzianych do wytwarzania w ciągu roku,
- informacje wskazujące na sposoby zapobiegania powstawaniu odpadów niebezpiecznych lub ograniczania ilości odpadów i ich negatywnego oddziaływania na środowisko,
- opis dalszego sposobu gospodarowania odpadami niebezpiecznymi, z uwzględnieniem zbierania, transportu, odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,
- wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów niebezpiecznych.

Do rozpoczęcia działalności powodującej powstawanie odpadów można przystąpić, jeżeli organ właściwy do przyjęcia informacji, w terminie 30 dni od dnia złożenia informacji nie wniesie sprzeciwu, w drodze decyzji. Wytwórca odpadów może zlecić wykonanie obowiązku gospodarowania odpadami innemu posiadaczowi odpadów. Posiadacz odpadów może je przekazywać wyłącznie podmiotom, które uzyskały zatwierdzenie właściwego organu na prowadzenie działalności w zakresie gospodarki odpadami, chyba, że działalność taka wymaga zezwolenia.

Po dopełnieniu obowiązków wynikających z ogólnych zasad postępowania wykonawca prac uprawniony jest do przyjęcia zlecenia i zawarcia umowy na wykonanie prac zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, wraz z oczyszczaniem miejsca prac z azbestem. Dla prawidłowego zawarcia umowy, koniecznym jest określenie stanu środowiska przed przystąpieniem do prac, w tym strefy przyszłych prac. Pozwoli to na określenie stopnia narażenia na azbest w miejscu pracy oraz prawidłowe przygotowanie planu prac.

Plan pracy powinien być sporządzony zgodnie ze stosownymi przepisami i zawierać m.in.:

- określenie miejsca wykonywania prac oraz charakteru prac i przewidywanego czasu ich trwania,
- określenie rodzaju azbestu w wyrobach przeznaczonych do usunięcia,
- aktualną „Ocenę stanu...”,

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

- przewidywaną ilość wytwarzanych odpadów do usunięcia,
- ustalenie odpowiednich sposobów usuwania wyrobów zawierających azbest,
- określenie rodzajów i metod pracy, z uwzględnieniem technicznych środków,
- określenie sposobów eliminowania lub ograniczenia uwalniania się pyłu azbestu do powietrza,
- zapewnienie pracownikom niezbędnej ochrony zdrowia i bezpieczeństwa pracy,
- charakterystykę środków ochronnych użytych do ochrony pracowników i innych osób znajdujących się w miejscu pracy.

Następnie powinien zostać opracowany plan bezpieczeństwa i ochrony zdrowia, zwany "planem bioz", obejmujący m.in.:

- informacje dotyczące przewidywanych zagrożeń, występujących podczas realizacji robót budowlanych, określające skalę i rodzaje zagrożeń oraz miejsce i czas ich wystąpienia,
- informację o wydzieleniu i oznakowaniu miejsc prowadzenia robót budowlanych, stosownie do rodzaju zagrożenia,
- informację o sposobie prowadzenia instruktażu pracowników przed przystąpieniem do realizacji robót szczególnie niebezpiecznych w tym:
  - a) określenie zasad postępowania w przypadku wystąpienia zagrożenia,
  - b) konieczność stosowania przez pracowników środków ochrony indywidualnej, zabezpieczających przed skutkami zagrożeń,
  - c) zasady bezpośredniego nadzoru nad pracami szczególnie niebezpiecznymi, przez wyznaczone w tym celu osoby,
- określenie sposobu przechowywania i przemieszczania materiałów, wyrobów, substancji oraz preparatów niebezpiecznych na terenie budowy,
- wskazanie środków technicznych i organizacyjnych, zapobiegających niebezpieczeństwom wynikającym z wykonywania robót budowlanych w strefach szczególnego zagrożenia zdrowia lub w ich sąsiedztwie.

Pracodawca jest obowiązany zapoznać pracowników lub ich przedstawicieli z planem prac, szczególnie w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zdrowia.

Wykonawca prac jest obowiązany przeszkolić wszystkie osoby pozostające w kontakcie z azbestem, pracowników bezpośrednio zatrudnionych, kierujących i nadzorujących prace w zakresie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy przy postępowaniu z wyrobami zawierającymi

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

azbest i ich odpadami. Szkolenie powinno być przeprowadzone zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej, oraz przez upoważnioną instytucję i potwierdzone odpowiednim świadectwem lub zaświadczeniem. Koszt szkolenia jednej osoby szacuje się na ok. 1 000 złotych.

Pracodawca jest obowiązany do zapewnienia pracownikom odpowiednich ubrań roboczych w takiej ilości, aby zabezpieczyć pracowników przez cały czas trwania robót i oczyszczania terenu po tych robotach.

Pracodawca będący wytwórcą odpadów niebezpiecznych, zawierających azbest obowiązany jest do przygotowania, prowadzenia i przechowywania rejestru pracowników narażonych na działanie azbestu.

Ważną sprawą jest przygotowanie miejsca i sposobu tymczasowego magazynowania odpadów niebezpiecznych na placu budowy, po ich demontażu, a jeszcze przed transportem na składowisko. Miejsce takie powinno być wydzielone i zabezpieczone przed dostępem osób niepowołanych oraz oznakowane znakami ostrzegawczymi o treści: „Uwaga! Zagrożenie azbestem!” Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony”.

Na potrzeby ewidencji odpadów niebezpiecznych, wytwórca odpadów przygotowuje dokumenty, którymi są:

- karta ewidencji odpadu,
- karta przekazania odpadu.

Celem zapewnienia składowania odpadów niebezpiecznych powstałych po usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwórca odpadów powinien przed przeprowadzeniem robót, zawrzeć porozumienie z zarządzającym składowiskiem, odpowiednim dla odpadów niebezpiecznych zawierających azbest (składowanie oddzielne lub przygotowana kwatera na innym składowisku). Ważne znaczenie dla prawidłowego przygotowania robót ma skompletowanie wyposażenia technicznego, w tym narzędzi ręcznych i wolnoobrotowych, narzędzi mechanicznych, urządzeń wentylacyjnych oraz podstawowego sprzętu przeciwpożarowego. Na tym etapie należy też zabezpieczyć techniczne środki zapobiegające emisji azbestu w miejscu pracy oraz środowisku, w zależności od określenia stanu środowiska, przed przystąpieniem do wykonywania prac.

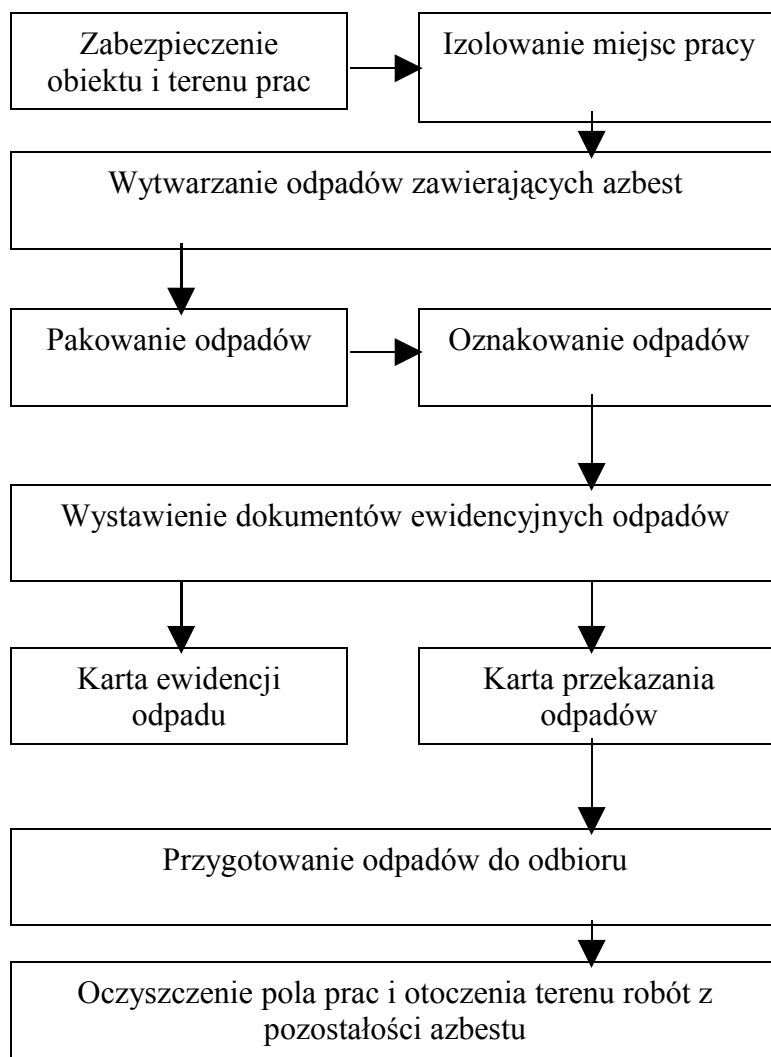
Jeżeli usuwane są wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż 1000kg/m<sup>3</sup>, lub inne, mocno uszkodzone, a także zawierające krokidolit oraz wyroby znajdujące się w pomieszczeniach zamkniętych, to niezbędne jest zawarcie umowy z laboratorium upoważnionym do prowadzenia monitoringu powietrza. Duże znaczenie ma również przygotowanie i organizacja zaplecza budowy,

w tym części socjalnej, obejmującej:

- urządzenia sanitarno-higieniczne, z możliwością umycia się i natrysku po pracy w kontakcie z azbestem,
- pomieszczenia na szatnie - czyste i brudne,
- pomieszczenia dla spożywania posiłków oraz regeneracji.

W planie prac – w zależności od wielkości lub specyfiki budynku, budowli, instalacji lub urządzenia, a również terenu, gdzie prowadzone będą prace zabezpieczenia lub usuwania wyrobów zawierających azbest, także występującego stopnia narażenia na azbest – mogą zostać określone również inne niezbędne wymagania.

**Procedura 4. Prace polegające na usuwaniu wyrobów zawierających azbest, wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych, wraz z oczyszczaniem obiektu, terenu, instalacji z azbestu.**



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**



Przedstawienie dokumentu stwierdzającego  
prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia z azbestu

Na początku należy wykonać odpowiednie zabezpieczenia obiektu, będącego przedmiotem prac i miejsc ich wykonywania, a także terenu wokół – przed emisją pyłu azbestu, która może mieć miejsce w wyniku prowadzenia prac.

Teren należy ogrodzić, zachowując bezpieczną odległości od traktów komunikacyjnych dla pieszych, nie mniej niż 2 m przy zastosowaniu osłon. Teren prac należy ogrodzić poprzez oznakowanie taśmami ostrzegawczymi w kolorze biało-czerwonym i umieszczenie tablic ostrzegawczych z napisami „Uwaga! Zagrożenie azbestem!”, „Osobom nieupoważnionym wstęp wzbroniony” lub „Zagrożenie azbestem krokidolitem”.



Przy pracach elewacyjnych powinny być stosowane odpowiednie kurtyny zasłaniające fasadę obiektu, aż do gruntu, a teren wokół objęty kurtyną, powinien być wyłożony grubą folią, dla łatwego oczyszczenia po każdej zmianie roboczej.

Ogólne zasady postępowania przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest określają następujące wymagania:

- nawilżanie wodą wyrobów zawierających azbest przed ich usuwaniem i utrzymywanie w stanie wilgotnym przez cały czas pracy,



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

- demontaż całych wyrobów (płyt, rur, kształtek itp.) bez jakiegokolwiek uszkodzenia, tam gdzie jest to technicznie możliwe,
- odspajanie wyrobów trwale związanych z podłożem przy stosowaniu wyłącznie narzędzi ręcznych lub wolnoobrotowych narzędzi mechanicznych, wyposażonych w miejscowe instalacje odciągające powietrze,
- prowadzenie kontrolnego monitoringu powietrza, w przypadku występowania stężeń pyłu azbestu, przekraczających dopuszczalne wartości dla miejsca pracy,
- po każdej zmianie roboczej, usunięte odpady zawierające azbest, powinny zostać szczelnie opakowane i składowane na miejscu ich tymczasowego magazynowania,
- codzienne, staranne oczyszczanie strefy prac i terenu wokół, dróg wewnętrznych oraz maszyn i urządzeń, z wykorzystaniem podciśnieniowego sprzętu odkurzającego, zaopatrzonego w filtry o dużej skuteczności ciągu (99,99% lub na mokro). Niedopuszczalne jest ręczne zamiatanie na sucho, jak również czyszczenie pomieszczeń i narzędzi pracy przy użyciu sprężonego powietrza.

W przypadku prowadzenia prac z wyrobami azbestowo-cementowymi, których gęstość objętościowa wynosi mniej niż 1000kg/m<sup>3</sup> (tzw. miękkie), a także z innymi wyrobami, których powierzchnia jest w widoczny sposób uszkodzona lub zniszczona lub jeżeli prace prowadzone są na obiektach, z wyrobami zawierającymi azbest krokidolit, lub też w pomieszczeniach zamkniętych, to powinny być zastosowane szczególne zabezpieczenia strefy prac i ochrony pracowników oraz środowiska, niezależnie od ogólnych zasad postępowania. Są to m.in.:

- komory dekontaminacyjne (śluzy) dla całych pomieszczeń lub stanowiące łącznik izolacyjny między miejscem stanowiącym strefę prac, a miejscem na zewnątrz obiektu,
- zaostrzone rygory przestrzegania stosowania środków ochrony osobistej,
- inne metody, określone na etapie prac przygotowawczych.

W obiekcie przylegającym do strefy prac, należy zastosować odpowiednie zabezpieczenia, w tym uszczelnienie otworów okiennych i drzwiowych, a także inne, właściwe dla stopnia narażenia środki zabezpieczające.

Wszystkie zdemontowane wyroby zawierające azbest powinny być szczelnie opakowane w folie z polietylenu, lub polipropylenu o grubości nie mniejszej niż 0,2 mm i zamykane w sposób uniemożliwiający przypadkowe otwarcie (zgrzewem ciągłym lub taśmą klejącą). Niedopuszczalne jest stosowanie worków papierowych. Odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej

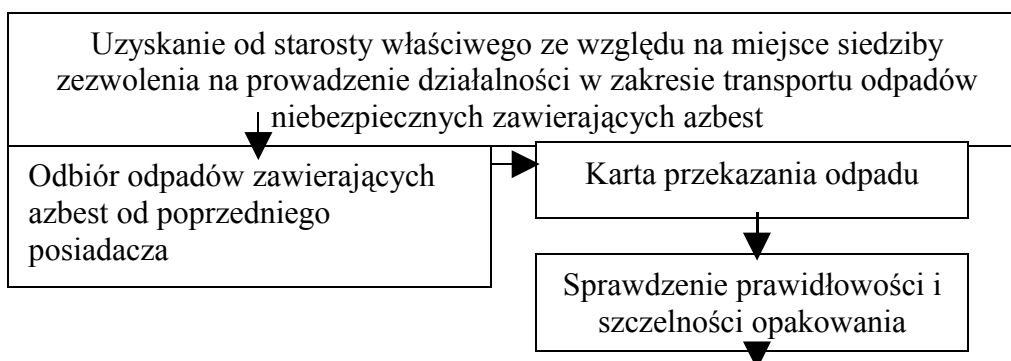
**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

większej niż  $1000\text{kg/m}^3$ , a więc płyty i rury azbestowo-cementowe, lub ich części powinny być szczelnie opakowane w folie. Pył azbestowy oraz odpady powstałe z wyrobów o gęstości objętościowej mniejszej niż  $1000\text{kg/m}^3$  powinny być zestalone przy użyciu cementu lub żywicy syntetycznych i po związaniu spoiwa szczelnie zapakowane w folię. Pakowanie usuniętych wyrobów zawierających azbest powinno odbywać się wyłącznie do opakowań przeznaczonych do ostatecznego składowania i wyraźnie oznakowane, w sposób określony dla azbestu. Etykiety i zamieszczone na nich napisy powinny być trwałe, nieulegające zniszczeniu, pod wpływem warunków atmosferycznych i czynników mechanicznych. Dla usuniętych odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz ich transportu na składowisko odpadów niebezpiecznych, wypełnia się

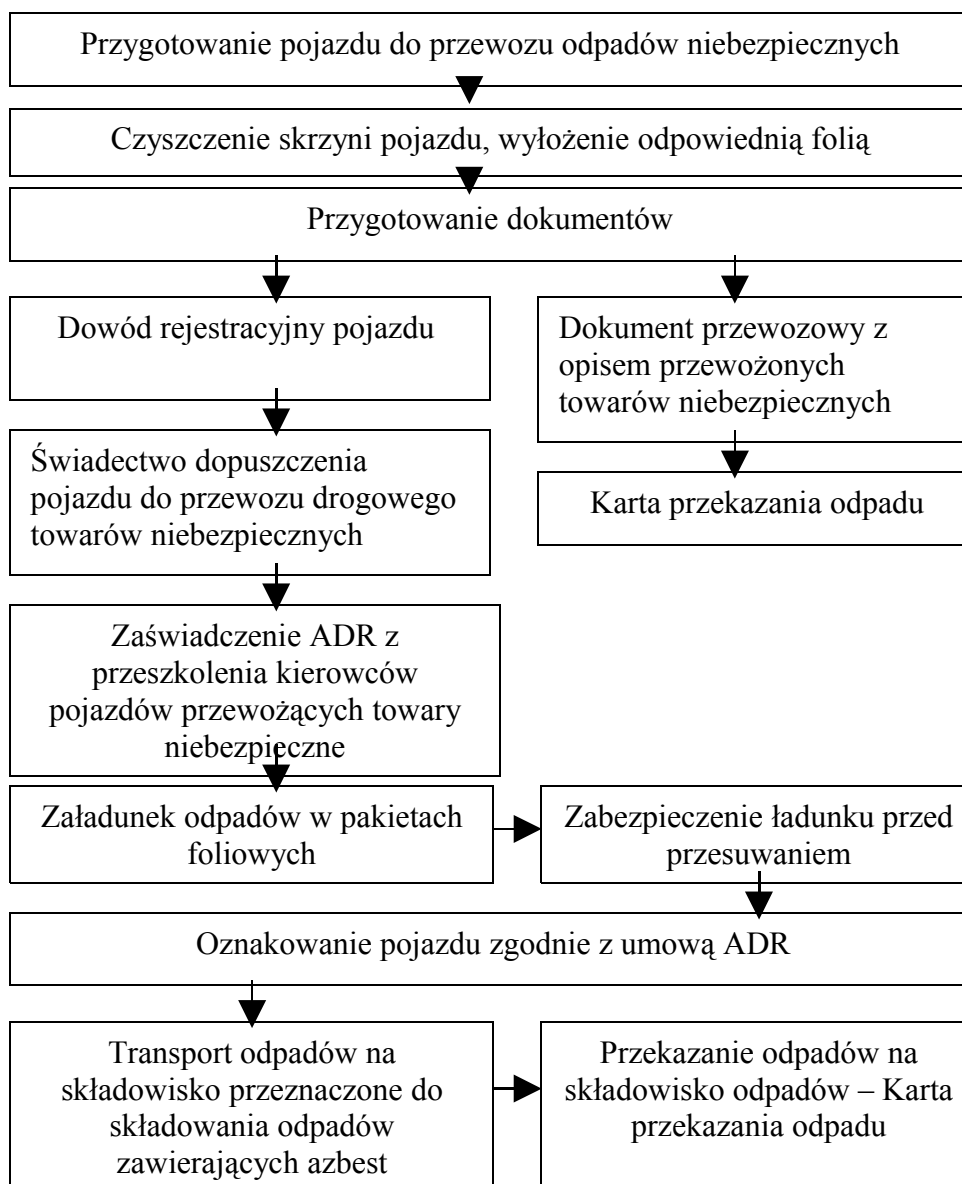
- kartę ewidencji odpadu,
- kartę przekazania odpadów.

Po zakończeniu prac polegających na usuwaniu wyrobów zawierających azbest – wytwarzaniu odpadów niebezpiecznych – wykonawca prac ma obowiązek dokonania prawidłowego oczyszczenia strefy prac i otoczenia z pozostałości azbestu. Oczyszczenie powinno nastąpić przez zastosowanie urządzeń filtracyjno-wentylacyjnych z wysoko-skutecznym filtrem (99,99%) lub na mokro. Wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia właścicielowi lub zarządcy obiektu, będącego przedmiotem prac, oświadczenia stwierdzającego prawidłowość wykonania prac i oczyszczenia z azbestu. W przypadku, kiedy przedmiotem prac były wyroby o gęstości objętościowej mniejszej niż  $1000\text{kg/m}^3$  lub wyroby mocno uszkodzone i zniszczone lub prace obejmowały wyroby zawierające azbest krokidolit lub prowadzone były w pomieszczeniach zamkniętych, wykonawca prac ma obowiązek przedstawienia wyników badania powietrza, przeprowadzonego przez uprawnione do tego laboratorium lub instytucję.

**Procedura 5. Przygotowanie i transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest**



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**



Posiadacz odpadów, który prowadzi działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest obowiązany uzyskać zezwolenie na prowadzenie tej działalności. Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie transportu odpadów wydaje starosta, właściwy ze względu na miejsce siedziby lub zamieszkania posiadacza odpadów – po zasięgnięciu opinii właściwego wójta, burmistrza lub prezydenta miasta.

Wniosek o zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów powinien zawierać:

- Wyszczególnienie rodzajów odpadów przewidzianych do zbierania lub transportu, w przypadku gdy określenie rodzaju jest niewystarczające do ustalenia zagrożeń, jakie te odpady mogą powodować dla środowiska, właściwy organ może wezwać wnioskodawcę do

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

podania podstawowego składu chemicznego i właściwości odpadów.

- Oznaczenie obszaru prowadzenia działalności.
- Wskazanie miejsca i sposobu magazynowania odpadów.
- Wskazanie sposobu i środków transportu odpadów.
- Przedstawienie możliwości technicznych i organizacyjnych pozwalających należycie wykonywać działalność w zakresie zbierania lub transportu odpadów.
- Przewidywany okres wykonywania działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów.

Zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie zbierania lub transportu odpadów jest wydawane w drodze decyzji przez właściwy organ na czas oznaczony nie dłuższy niż 10 lat.

Transportem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest może zajmować się wytwórca odpadów lub inny, uprawniony do tego podmiot prawny. W każdym przypadku konieczne jest uzyskanie od właściwego starosty zezwolenia na transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest.

Przekazanie partii odpadów zawierających azbest przez wytwórcę odpadów innemu posiadaczowi odpadów niebezpiecznych, np. w celu ich dalszego transportu odbywa się z zastosowaniem karty przekazania odpadu – sporządzonej przez wytwórcę odpadów.

Do obowiązków posiadacza odpadów niebezpiecznych prowadzącego działalność wyłącznie w zakresie ich transportu na składowisko należy:

- posiadanie karty przekazania odpadu z potwierdzeniem przejęcia odpadu,
- posiadanie dokumentu przewozowego z opisem towarów (odpadów) niebezpiecznych,
- posiadanie świadectwa dopuszczenia pojazdu do przewozu odpadów niebezpiecznych,
- posiadanie przez kierowcę zaświadczenia ADR o ukończeniu kursu dokształcającego dla kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne,
- oznakowanie pojazdu odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi,
- utrzymanie czystości skrzyni ładunkowej pojazdu,
- sprawdzenie stanu opakowań i ich oznakowanie literą „a”,
- sprawdzenie umocowania sztuk przesyłki z odpadami w pojeździe.

Transport odpadów niebezpiecznych zawierających azbest, należy prowadzić z zachowaniem przepisów dotyczących transportu towarów niebezpiecznych spełniając określone w tych przepisach kryteria klasyfikacyjne.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz odpady izolacyjne zawierające azbest, zgodnie z ADR zaliczone zostały do klasy 9 – różne materiały i przedmioty niebezpieczne, z czego wynikają określone wymagania przy transporcie.

Posiadacz odpadów, dokonujący ich transportu, obowiązany jest do posiadania dokumentu przewozowego materiałów niebezpiecznych, który według ADR powinien zawierać:

- numer rozpoznawczy odpadu nadawanego do przewozu i jego pełną nazwę,
- klasę, do której należy odpad nadawany do przewozu,
- liczbę sztuk przesyłki,
- całkowitą ilość przewożonych odpadów,
- nazwy i adresy nadawcy oraz odbiorcy przewożonych odpadów (składowiska).

Do przewożenia odpadów zawierających azbest mogą być używane samochody ciężarowe z nadwoziem skrzyniowym, bez przyczepy lub z jedną przyczepą. Pojazdy przewożące odpady niebezpieczne powinny być zaopatrzone w świadectwo dopuszczenia pojazdu do przewozu towarów niebezpiecznych. Świadectwo to wystawiane jest przez Dyrektora Transportowego Dozoru Technicznego na podstawie badania technicznego pojazdu dokonanego przez okręgową stację kontroli pojazdów oraz sprawdzenia dokonanego przez Transportowy Dozór Techniczny. Kierowca wyznaczony do przewozu odpadów zawierających azbest, obowiązany jest posiadać – poza prawem jazdy – zaświadczenie ADR ukończenia kursu dokształcającego kierowców pojazdów przewożących towary niebezpieczne, wydane przez podmiot posiadający zezwolenie marszałka województwa na prowadzenie takiej działalności.

Każdy pojazd przewożący odpady zawierające azbest powinien być oznakowany dwiema odblaskowymi tablicami ostrzegawczymi bez numerów rozpoznawczych. Tablice te powinny być prostokątne, o wymiarach 30x40 cm, barwy pomarańczowej odblaskowej, dookoła otoczone czarnym nieodblaskowym paskiem o szerokości nieprzekraczającej 15mm. Po wyładowaniu odpadów tablice te nie mogą być widoczne na pojeździe stojącym lub poruszającym się po drodze.

Przed każdym załadunkiem odpadów, skrzynia ładunkowa pojazdu powinna być dokładnie oczyszczona, w szczególności z ostrych i twardych przedmiotów (np. gwoździ, śrub) nie stanowiących integralnej części nadwozia pojazdu. Wskazane jest wyłożenie podłogi skrzyni ładunkowej folią, w celu zabezpieczenia przed uszkodzeniem opakowań. Załadunek i rozładunek odpadów (palet, pojemników typu big-bag) powinny odbywać się przy wykorzystaniu dźwigu lub podnośnika. Transportujący odpady powinien odmówić przyjęcia przesyłki odpadów, która nie posiada oznakowania wyrobów i odpadów zawierających azbest oraz w przypadku, gdy

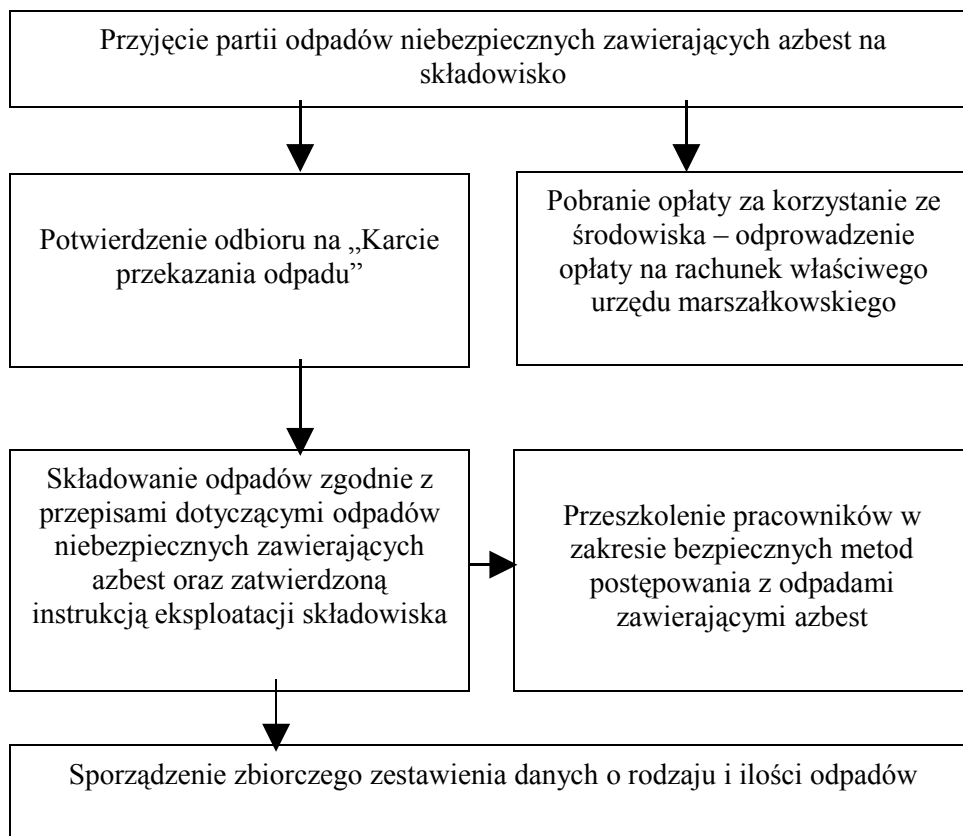
**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

opakowanie zostało uszkodzone przy załadunku. Sztuki przesyłki z opadami zawierającymi azbest powinny być ułożone i umocowane na pojeździe tak, aby w czasie ich przewozu nie przesunęły się oraz nie były narażone na tarcie, wstrząsy, przewracanie się i wypadnięcie z pojazdu. W trakcie przewozu ładunek powinien być dokładnie zabezpieczony folią lub plandeką przed uszkodzeniem.

Po każdym wyładunku odpadów z pojazdu, należy dokładnie sprawdzić, czy na powierzchni skrzyni ładunkowej nie znajdują się pozostałości po przewożonych odpadach. W razie stwierdzenia takiej pozostałości należy niezwłocznie ją usunąć oraz dokładnie oczyścić pojazd i jego wyposażenie z zachowaniem zasad przewidzianych dla prac przy usuwaniu azbestu.

Odpady niebezpieczne zawierające azbest transportowane są na składowisko przeznaczone do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest. Tam następuje ich przekazanie następnemu posiadaczowi odpadów – zarządzającemu składowiskiem i potwierdzenie tego faktu na karcie przekazania odpadu.

**Procedura 6. Składowanie odpadów na składowiskach lub w wydzielonych kwaterach przeznaczonych do wyłącznego składowania odpadów zawierających azbest**



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Odpady zawierające azbest pochodzące z budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej oznaczone w katalogu odpadów kodami 17 06 01\* i 17 06 05\* mogą być unieszkodliwiane przez składowanie na składowiskach lub wydzielonych kwaterach na terenie innych składowisk, przeznaczonych do wyłącznego składowania tych odpadów.

Najlepszą metodą unieszkodliwiania odpadów azbestowych jest ich sarkofagowanie. Składowane odpady azbestowe przykrywane są na bieżąco warstwą ziemi, w celu zabezpieczenia przed szkodliwym pyleniem azbestu.

Składowiska lub kwatery buduje się w specjalnie wykonanych zagłębieniach terenu ze ścianami bocznymi zabezpieczonymi przed osypywaniem się.

Do obowiązków zarządzającego składowiskiem odpadów niebezpiecznych zawierających azbest należy:

- przeszkolenie pracowników w zakresie bezpiecznych metod postępowania z odpadami zawierającymi azbest,
- potwierdzenie w karcie przekazania odpadów przyjęcia partii odpadów na składowisko,
- sporządzenie zbiorczego zestawienia danych o rodzaju i ilości odpadów przyjętych na składowisko,
- składowanie odpadów zgodnie z przepisami dotyczącymi odpadów niebezpiecznych zawierających azbest oraz zatwierdzoną instrukcją eksploatacji składowiska,
- zapewnić deponowanie odpadów w sposób nie powodujący uszkodzenia opakowań odpadów,
- wykorzystać racjonalnie pojemność eksploatacyjną składowiska.

Zarządzający składowiskiem powinien uzyskać pozwolenie na użytkowanie składowiska po zatwierdzeniu instrukcji eksploatacji oraz po przeprowadzeniu kontroli przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Instrukcję eksploatacji składowiska odpadów niebezpiecznych zatwierdza, w drodze decyzji wojewoda.

Kierownik składowiska powinien posiadać świadectwo stwierdzające kwalifikacje w zakresie gospodarowania odpadami i m.in. obowiązany jest do prowadzenia ewidencji ilości odpadów przyjmowanych na składowisko.

Zarządzający składowiskiem pobiera od posiadacza odpadów zawierających azbest, opłatę za korzystanie ze środowiska, którą odprowadza na rachunek urzędu marszałkowskiego,

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

właściwego ze względu na miejsce składowania odpadów.

Zarządzający składowiskiem posiadającym wydzielone kwatery powinien zapewnić selektywne składowanie odpadów zawierających azbest, w izolacji od innych odpadów, a miejsce składowania powinno być oznakowane i zaznaczone na planie sytuacyjnym składowiska. Odpady powinny być deponowane na składowiskach zlokalizowanych na terenach oddalonych od budynków mieszkalnych i izolowanych pasem zieleni.

Prace związane z deponowaniem odpadów zawierających azbest należy prowadzić w sposób zabezpieczający przed emisją pyłu azbestowego do powietrza, a podstawowym zadaniem jest niedopuszczenie do rozszczelnienia opakowań odpadów. Opakowania z odpadami należy zdejmować z pojazdu przy użyciu urządzeń dźwigowych i ostrożnie układać w kwaterze składowiska. Niedopuszczalne jest zrzucanie lub wysypywanie odpadów z samochodów. Warstwa zdeponowanych odpadów powinna być zabezpieczona przed uszkodzeniem opakowań przez przykrycie folią lub warstwą gruntu o grubości około 5cm.

Opakowania z odpadami powinny być układane zgodnie z technologią składowania zatwierdzoną w instrukcji eksploatacji składowiska, uwzględniającą racjonalne wykorzystanie pojemności obiektu.

Niedopuszczalne jest kompaktowanie odpadów zawierających azbest, ani poruszanie się pojazdów mechanicznych po powierzchni składowanych odpadów.

Dla składowisk odpadów zawierających azbest o kodach 17 06 01\* i 17 06 05\* nie stosuje się rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2002 r. w sprawie zakresu, czasu, sposobu oraz warunków prowadzenia monitoringu składowisk odpadów.

Po zakończeniu składowania odpadów zawierających azbest na poziomie 2 m poniżej terenu otoczenia i wypełnieniu gruntem do poziomu terenu, zarządzający składowiskiem powinien złożyć wniosek do właściwego organu w celu uzyskania zgody na zamknięcie składowiska lub jego wydzielonej części.

Zgodę na zamknięcie składowiska odpadów niebezpiecznych wydaje w drodze decyzji wojewoda po przeprowadzeniu kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.



### Załącznik 3

#### Wzór „Protokół odbioru (stwierdzenie usunięcia wyrobów zawierających azbest)”

**1. Wnioskodawca (właściciel nieruchomości):**

.....  
/imię i nazwisko/  
.....

/adres/  
.....

**2. Miejsce odbioru odpadów zawierających azbest:**

adres.....

nr ew. działki:.....

**3. Rodzaj odpadów (płyty faliste/płaskie lub inny odpad zawierający azbest):**

.....

**4. Ilość usuniętych odpadów (w m<sup>2</sup> lub Mg):**

.....

**5. Informacja czy na nieruchomości znajdują się jeszcze wyroby zawierające azbest (jeśli tak podać szacunkowo ilość):**

.....

### OŚWIADCZENIE

Oświadczam, że wszystkie dane zawarte w protokole są zgodne z prawdą i że prace związane z usunięciem wyrobów zawierających azbest zostały wykonane z zachowaniem właściwych przepisów technicznych i sanitarnych, a teren został prawidłowo oczyszczony z odpadów azbestowych.

.....  
/data i podpis właściciela działki/ /data i podpis przedstawiciela  
wykonawcy/

**Uwagi:**

*Protokół został sporządzony w dwóch egzemplarzach: jeden dla odbierającego odpady celem przekazania do Urzędu Gminy w Dobrem., drugi dla właściciela nieruchomości.*

## Załącznik 4

### Wzór „Wniosek o odebranie, transport i utylizację odpadów zawierających azbest – sfinansowane ze środków WFOŚIGW”

#### 1. Wnioskodawca (właściciel nieruchomości):

.....  
/imię i nazwisko/

.....  
/adres, tel. kontaktowy/

#### 2. Miejsce odebrania odpadów zawierających azbest:

adres:.....

nr ew. działki:.....

#### 3. Rodzaj odpadów (płyty faliste/płaskie lub inny odpad zawierający azbest):

.....

#### 4. Ilość odpadów (w m<sup>2</sup>):

.....

#### 5. Źródło powstania (określić skąd odpad pochodzi – wymiana pokrycia dachowego/elewacji budynku):

.....

#### 6. Oświadczam, że wszystkie dane zawarte w protokole są zgodne z prawdą.

.....  
/data i podpis właściciela działki/

#### Do wniosku należy dołączyć:

1. Aktualny akt własności nieruchomości ( wyciąg z ksiąg wieczystych lub oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością);
2. Oświadczenie właściciela o gotowości do odtworzenia elementów budowlanych w miejsce zdjętych azbestowych ze środków własnych;
3. Potwierdzenie zgłoszenia do wydziału Architektury i Nadzoru Budowlanego;
4. Informację o wyrobach zawierających azbest;
5. Oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest.

**Załącznik 5**

**Wzór „Oświadczenie właściciela o gotowości do odtworzenia elementów budowlanych w miejsce zdjętych azbestowych ze środków własnych”**

Dobre, dnia.....2009r.

**Oświadczenie**

Ja.....  
oświadczam, że odtworzę elementy budowlane w miejscu zdjętych azbestowych ze środków własnych.

.....  
**(podpis)**

## Załącznik nr 6 Wzór „Ocena stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania wyrobów zawierających azbest”

Miejsce, obiekt, urządzenie budowlane, instalacja  
przemysłowa .....

Adres miejsca, obiektu, urządzenia budowlanego, instalacji przemysłowej  
.....

Pomieszczenie: .....

Rodzaj, nazwa wyrobu <sup>1)</sup>: .....

Ilość wyrobów (m<sup>2</sup>, tony) <sup>2)</sup>: .....

Grupa, Nr	Wyrób – rodzaj	Ocena
-----------	----------------	-------

Przyjęta

Punktacja

### I Sposób zastosowania azbestu

- |  |    |
|--|----|
| 1. Powierzchnia pokryta masą natryskową z azbestem (torkret) .....                 | 30 |
| 2. Tynk zawierający azbest .....   | 30 |
| 3. Lekkie płyty izolacyjne z azbestem (ciężar obj. < 1000kg/m <sup>3</sup> ) ..... | 25 |
| 4. Pozostałe wyroby z azbestem .....   | 10 |

### II Rodzaj azbestu

- |                              |    |
|------------------------------|----|
| 5. Azbest chryzotylowy ..... | 5  |
| 6. Inny azbest .....         | 15 |

### III Struktura powierzchni wyrobu z azbestem

- |  |    |
|--|----|
| 7. Rozluźniona (naruszona) struktura włókien .....   | 30 |
| 8. Mocna struktura włókien, lecz bez albo z niewystarczającą powłoką farby zewnętrznej ..... | 10 |
| 9. Pomalowana i nieuszkodzona powłoka zewnętrzna .....                                       | 0  |

### IV Stan zewnętrzny wyrobu z azbestem

- |  |    |
|--|----|
| 10. Duże uszkodzenia <sup>3)</sup> ..... | 30 |
| 11. Małe uszkodzenia <sup>4)</sup> ..... | 10 |
| 12. Brak .....                           | 0  |

### V Możliwość uszkodzenia powierzchni wyrobu z azbestem

- |  |    |
|--|----|
| 13. Wyrób jest przedmiotem jakiś prac .....  | 15 |
| 14. Wyrób przez bezpośrednią dostępność narażony na uszkodzenia (do wysokości 2 m) ..... | 10 |
| 15. Wyrób narażony na uszkodzenia mechaniczne .....                                      | 10 |
| 16. Wyrób narażony na wstrząsy i drgania .....   | 10 |
| 17. Wyrób narażony na działanie czynników atmosferycznych (na zewnątrz obiektu) .....    | 10 |

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

18. Wyrób znajduje się w zasięgu silnych ruchów powietrza ..... 10

19. Wyrób nie jest narażony na wpływy zewnętrzne ..... 10

**VI Wykorzystanie pomieszczenia**

20. Regularnie przez dzieci, młodzież lub sportowców ..... 35

21. Trwale lub częste przebywanie w pomieszczeniach innych osób ..... 30

22. Czasowo wykorzystywane pomieszczenie ..... 20

23. Rzadko wykorzystywane pomieszczenie ..... 10

**VII Usytuowanie wyrobu**

24. Bezpośrednio w pomieszczeniu ..... 30

25. Za zawieszonym, nieszczelnym sufitem lub innym pokryciem ..... 25

26. W systemie wywietrzania pomieszczenia (kanały wentylacyjne) ... 25

27. Za zawieszonym szczelnym sufitem, lub innym pokryciem,  
ponad pyłoszczelną powierzchnią lub poza szczelnym kanałem  
wentylacyjnym ..... 10

**A. Suma punktów oceny** .....

**B. Stopień pilności I**

(wymiana lub naprawa wymagana bezzwłocznie)

**65 i więcej punktów**

**C. Stopień pilności II**

(ponowna ocena wymagana w czasie 1 roku)

**powyżej 35 do 60 punktów**

**D. Stopień pilności III**

(ponowna ocena w terminie do 5 lat)

**do 35 punktów**

<sup>3)</sup> duże uszkodzenia – widoczne pęknięcia lub ubytki na powierzchni większej niż 3% powierzchni wyrobu,

<sup>4)</sup> małe uszkodzenia – brak widocznych pęknięć, a ubytki na powierzchni mniejszej niż 3% powierzchni wyrobu.

**UWAGA:** podkreślić należy tylko pozycje w grupie, jeśli wystąpi więcej niż jedna, podkreślić należy najwyższą punktację. Podsumować ilość punktów, ustalić ocenę końcową i stopień pilności.

.....

.....

oceniający – nazwisko i imię

właściciel, zarządca obiektu

dane osobowe

adres

data: .....

<sup>1)</sup> Według grup wyrobów przyjętych w sprawozdaniu rocznym,  
Zgodnie z inwentaryzacją i sprawozdaniem rocznym.

**Załącznik nr 7**

**Wzór „Zgłoszenie wykonania robót budowlanych”**

(imię i nazwisko lub nazwa inwestora)

Dobre, dn.....

.....

.....

(adres)

.....

(telefon)

**STAROSTA MIŃSKI  
ul. Kościuszki 3  
05-300 Mińsk Mazowiecki**

**ZGŁOSZENIE  
wykonania robót budowlanych**

Stosownie do art. 30 ust. 1 pkt 2i3 ustawy z dnia 1 lipca 1994 r. - Prawo budowlane (Dz. U. Z 2006 r. nr 156, poz. 1118 z późn. zm. ) zgłaszam zamiar rozpoczęcia robót budowlanych polegających na: .....

.....

(rodzaj robót budowlanych)

na nieruchomości położonej w miejscowości ..... stanowiącej działkę ewidencyjną nr .....

Roboty budowlane zamierzam rozpocząć dnia.....

**Do zgłoszenia dołączam:**

- 1.Oświadczenie o posiadanym prawie do dysponowania nieruchomością na cele budowlane,
- 2.Opis sposobu wykonania robót budowlanych,
- 3.Mapka bez sprawdzenia w terenie z zaznaczeniem budynku, na którym będzie wymienione pokrycie.

.....

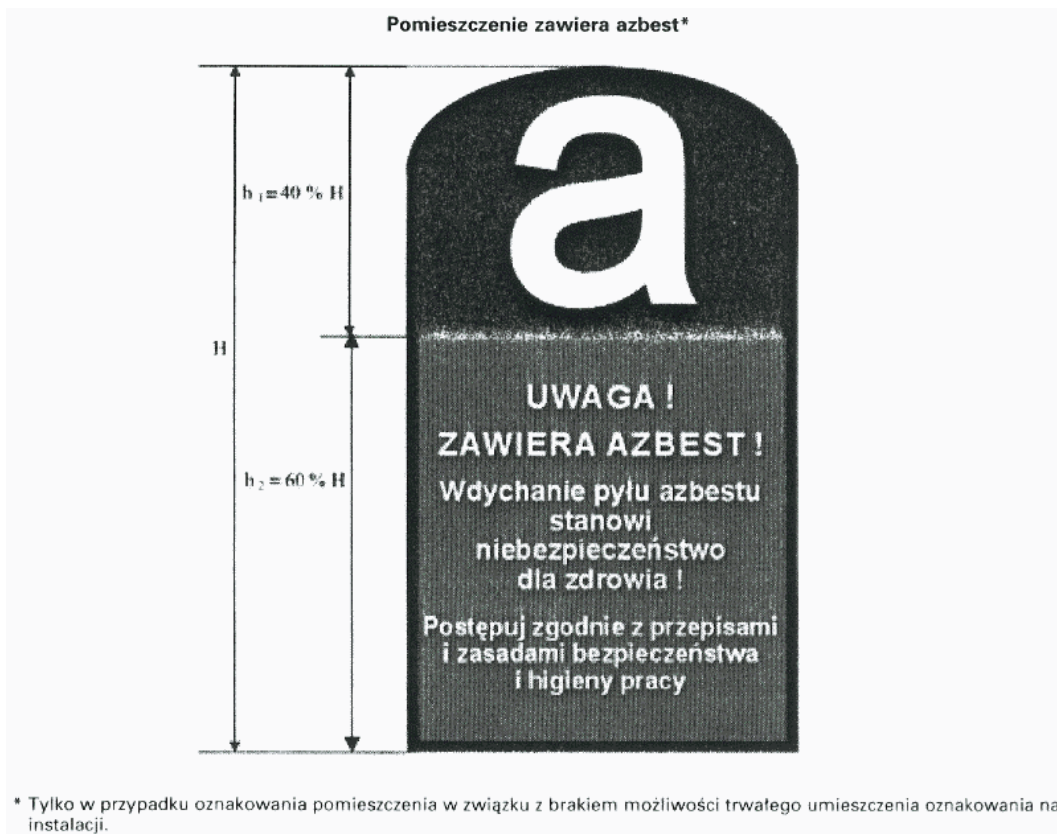
(czytelny podpis)

**Pouczenie**

Zgłoszenia należy dokonać przed terminem robót budowlanych. Do wykonania robot budowlanych można przystąpić, jeżeli w terminie 30 dni od dnia doręczenia zgłoszenia Starostwa, nie wniesie, w drodze decyzji sprzeciwu i nie później niż po upływie 20lat od określonego w zgłoszeniu terminu ich rozpoczęcia.

## Załącznik nr 8

### Wzór „Oznakowanie instalacji, urządzeń lub pomieszczeń zawierających azbest lub wyroby zawierające azbest”



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**



Powyższe oznakowanie wzorowane jest na oznakowaniu z postanowienia Unii Europejskiej – załącznika Nr II do Dyrektywy 83/478/EWG. Wszystkie wyroby zawierające azbest lub ich opakowania powinny być oznakowane w następujący sposób:

- a) oznakowanie zgodne z podanym wzorem powinno posiadać wymiary: co najmniej 5 cm wysokości (H) i 2,5 cm szerokości,
- b) oznakowanie powinno składać się z dwóch części:
  - części górnej ( $h_1 = 40\% H$ ) zawierającej literę "a" w białym kolorze na czarnym tle,
  - części dolnej ( $h_2 = 60\% H$ ) zawierającej standardowy napis w białym lub czarnym kolorze na czerwonym tle; napis powinien być wyraźnie czytelny,
- c) jeśli wyrób zawiera krokidolit, standardowo stosowany zwrot "zawiera azbest" powinien być zastąpiony zwrotem "zawiera krokidolit/azbest niebieski".



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

**Załącznik nr 9**

**Wzór „Karta ewidencji odpadu”**

<b>KARTA EWIDENCJI ODPADU *</b>				Nr karty		Rok kalendarzowy				
Kod odpadu										
Rodzaj odpadu										
Procentowa zawartość PCB w odpadzie <sup>b</sup>										
Posiadacz odpadów <sup>c</sup>				Adres <sup>d</sup>						
Nr REGON				Telefon/faks						
<b>Działalność w zakresie: °</b>										
W <input type="checkbox"/>		Zb <input type="checkbox"/>		Od <input type="checkbox"/>		Un <input type="checkbox"/>				
Miesiąc	Masa wytwo- rzonych odpadów [Mg] <sup>f</sup>	Masa przyjętych odpadów [Mg] <sup>f</sup>	Nr karty prze- ka- zania odpadu	<b>Gospodarowanie odpadami</b>						
				We własnym zakresie				Odpady przekazane innemu posiadaczowi odpadów		Imię i nazwisko osoby sporządzającej
				masa [Mg] <sup>f</sup>	metoda odzysku R <sup>a</sup>	metoda unieszkodliwiania D <sup>i</sup>	masa przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części [Mg] <sup>j</sup>	masa [Mg] <sup>f</sup>	nr karty prze- ka- zania odpadu	

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

Objaśnienia:

- <sup>a</sup> Nie dotyczy komunalnych osadów ściekowych stosowanych w celach, o których mowa w [art. 43](#) ust. 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.), oraz prowadzącego zakład przetwarzania, o którym mowa w [ustawie](#) z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. Nr 180, poz. 1495).
- <sup>b</sup> Dotyczy działalności w zakresie unieszkodliwiania PCB.
- <sup>c</sup> Imię i nazwisko lub nazwa posiadacza odpadów. W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
- <sup>d</sup> Adres zamieszkania lub siedziby posiadacza odpadów.
- <sup>e</sup> Zaznaczyć symbolem X właściwy kwadrat: W - wytwarzanie odpadów, Zb - zbieranie odpadów, Od - odzysk odpadów, Un - unieszkodliwianie odpadów.
- <sup>f</sup> Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- <sup>g</sup> Podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie. W przypadku prowadzącego stację demontażu podać masę odpadów zagospodarowanych we własnym zakresie łącznie z masą przeznaczonych do ponownego użycia przedmiotów wyposażenia i części pochodzących z pojazdów wycofanych z eksploatacji.
- <sup>h</sup> Symbole R określają procesy odzysku polegające na wykorzystaniu odpadów w całości lub w części lub prowadzące do odzyskania z odpadów substancji lub materiałów lub energii wraz z ich wykorzystaniem zgodnie z [załącznikiem nr 5](#) do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- <sup>i</sup> Symbole D określają procesy unieszkodliwiania odpadów zgodnie z [załącznikiem nr 6](#) do ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach.
- <sup>j</sup> Podać masę przedmiotów wyposażenia i części wymontowanych z pojazdów wycofanych z eksploatacji, przeznaczonych do ponownego użycia, powstałych na skutek przetworzenia w stacji demontażu.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

**Załącznik nr 10**

**Wzór „Karta przekazania odpadu”**

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty <sup>a</sup>	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadów, który przekazuje odpad <sup>b, c</sup>	Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadu <sup>b, d</sup>	Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad <sup>b</sup>	
Adres <sup>e</sup>	Adres <sup>d, e</sup>	Adres <sup>e</sup>	
Telefon/faks	Telefon/faks <sup>d</sup>	Telefon/faks	
Nr REGON	Nr REGON <sup>d</sup>	Nr REGON	
Miejsce przeznaczenia odpadów <sup>f</sup>			
Kod odpadu	Rodzaj odpadu		
Data/miesiąc <sup>g</sup>	Masa przekazanych odpadów [Mg] <sup>h</sup>	Numer rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy <sup>d, i</sup>	
Potwierdzam przekazanie odpadu	Potwierdzam wykonanie usługi transportu odpadu <sup>d</sup>	Potwierdzam przejęcie odpadu	
data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	data, pieczęć i podpis	

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

**Objaśnienia:**

- <sup>a</sup> Numer nadawany jest przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- <sup>b</sup> Imię i nazwisko lub nazwa podmiotu.
- <sup>c</sup> W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w [ustawie](#) z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
- <sup>d</sup> W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- <sup>e</sup> Adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- <sup>f</sup> Adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu prowadzącemu działalność w zakresie transportu odpadów.
- <sup>g</sup> W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu. Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów temu samemu posiadaczowi odpadów.
- <sup>h</sup> Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- <sup>i</sup> Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

## **Załącznik 11**

### **Obowiązki gminy i powiatu w zakresie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest**

Obowiązki gminy i powiatu w zakresie postępowania z wyrobami zawierającymi azbest, a także z odpadami zawierającymi azbest zostały precyzyjnie określone w „Programie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski”.

Również polskie prawodawstwo (przedstawione w rozdziale nr 5 niniejszego opracowania) określa wymagania dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi, obowiązki organów administracji, a także właścicieli i zarządców nieruchomości w tym zakresie oraz obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Obowiązki te przedstawiono poniżej.

#### **Do zadań zarządu gminy należy:**

- Uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w gminnym planie gospodarki odpadami
- Współpraca z lokalnymi mediami celem rozpowszechniania informacji dotyczących zagrożeń powodowanych przez azbest oraz wyroby z azbestem
- Przygotowywanie wykazów obiektów zawierających azbest oraz rejonów występującego narażenia na ekspozycję azbestu
- Przygotowywanie rocznych sprawozdań finansowych z realizacji zadań „Programu...”.

#### **Do zadań rady gminy należy:**

- Przyjmowanie rocznych sprawozdań finansowych zarządu gminy z realizacji zadań „Programu...”.

#### **Ponadto, dla szczebla gminnego wymieniono następujące obowiązki:**

- Wypełnienie przez właścicieli obiektów budowlanych „arkuszy oceny stanu i możliwości bezpiecznego użytkowania ...” zgodnie z rozporządzeniem Ministra Gospodarki z dnia 14.08.1998r. i złożenia ich do właściwego urzędu. Należy szczególną uwagę zwrócić na prawidłowy opis w arkuszach obiektów publicznych, jak na przykład: drogi, place, szkoły, przedszkola, żłobki, szpitale, domy kultury i tym podobne objekty, które będą w przyszłości mogły korzystać finansowo ze wsparcia z zewnątrz i których oczyszczenie z azbestu powinno nastąpić w pierwszej kolejności.
- Sporządzenie zbiorczego wykazu obiektów zawierających azbest, w układzie 3-ch grup

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

pilności, jak w arkuszach ocen.

- Przekazanie zebranych informacji wraz z arkuszami ocen, do urzędu nadzoru budowlanego w powiecie.

Polskie prawodawstwo (a w szczególności ustawa o odpadach) określa także wymagania dotyczące postępowania z wyrobami i odpadami azbestowymi, obowiązki organów administracji, a także właścicieli i zarządców nieruchomości w tym zakresie oraz obowiązki wykonawców prac polegających na zabezpieczeniu i usuwaniu wyrobów zawierających azbest. Obowiązki te przedstawiono poniżej.

**Obowiązki gminy:**

- Opracowanie, przyjęcie i aktualizacja planu gospodarki odpadami (z uwzględnieniem problematyki usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest)
- Gromadzenie informacji przekazywanych przez osoby fizyczne (właścicieli i zarządców nieruchomości) o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania
- Przedkładanie marszałkowi województwa informacji o rodzaju, ilości i miejscach występowania substancji stwarzających szczególne zagrożenie dla środowiska, w tym azbestu
- Opiniowanie programów gospodarki odpadami niebezpiecznymi (w tym odpadami zawierającymi azbest)

**Obowiązki właścicieli, zarządców lub użytkowników nieruchomości:**

- Kontrola wyrobów zawierających azbest znajdujących się w obiektach, urządzeniach budowlanych, urządzeniach przemysłowych lub innych miejscach zawierających azbest
- Usuwanie wyrobów zawierających azbest zakwalifikowanych zgodnie z oceną do wymiany na skutek nadmiernego zużycia wyrobu lub jego uszkodzenia
- Sporządzenie inwentaryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest poprzez sporządzenie spisu z natury
- Sporządzenie i przedłożenie marszałkowi województwa (dot. przedsiębiorców) lub wójtowi gminy (dot. osób fizycznych nie będących przedsiębiorcami) oraz aktualizacja informacji o :
  - - wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania,
  - - wyrobach zawierających azbest, których wykorzystanie zastało zakończone.

W zależności od danej sytuacji prawnej danego budynku właściciel, użytkownik wieczysty lub zarządca nieruchomości zobowiązany jest do przeprowadzania kontroli stanu wyrobów

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

zawierających

azbest.

**Do zadań zarządu powiatu należy:**

- Opracowanie danych liczbowych o ilości i rozmieszczeniu wyrobów zawierających azbest na terenie powiatu i każdej gminy, w tym opracowanie załączników mapowych.
- Opracowanie i uchwalenie powiatowego „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest”.
- Uwzględnianie usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest w powiatowych planach gospodarki odpadami.
- Sukcesywnie dokonywanie przeglądu technicznego obiektów na terenie gmin stosownie do rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14.08.1998 r.
- Gromadzenie danych liczbowych o ilości i rozmieszczeniu wyrobów stosownie do przepisów rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 14 sierpnia 1998r.
- Przedstawienie wyników monitoringu na mapie powiatu.
- Inspirowanie właściwej działalności w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest.
- Opracowanie i wydawanie odpowiednich zaleceń i wytycznych dla gmin, administracji osiedli mieszkaniowych i obiektów komunalnych dotyczących sposobów bezpiecznego postępowania z wyrobami zawierającymi azbest.
- Sporządzanie rocznych informacji w zakresie realizacji zadań „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest” na terenie powiatu oraz ich przekazywanie samorządowi województwa.
- Współpraca z wojewodą, samorządem województwa oraz samorządem gminnym, w zakresie zadań wynikających z „Programu...”.
- Współpraca z lokalnymi mediami, szczególnie dla pobudzenia odpowiednich inicjatyw społecznych i przedstawiania opinii.
- Współpraca z organizacjami społecznymi wspierającymi „Program...”.
- Ustalanie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technologicznego zużycia wyrobów zawierających azbest.
- Ustalenie rejonów spodziewanego wzrostu zagrożenia pyłem azbestu z uwagi na koncentrację występowania uszkodzeń lub technicznego zużycia wyrobów zawierających azbest.

**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

- Wystąpienie do odpowiednich jednostek o przeprowadzenie monitoringu zagrożonych rejonów (obiektów) i ustalenia stopnia emisji pyłu i włókien azbestu.
- Podejmowanie w miarę potrzeby odpowiednich działań administracyjnych w stosunku do właścicieli lub zarządców obiektów szczególnie zagrożonych.
- Inicjowanie związków gmin dla budowy składowisk odpadów zawierających azbest wraz z wykazaniem ekonomicznych korzyści.
- Poszukiwanie inwestorów i podejmowanie inicjatyw lokalizacyjnych.
- Współpraca z przedsiębiorstwami zajmującymi się usuwaniem wyrobów zawierających azbest, prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za składowanie odpadów zawierających azbest, szczególnie w stosunku do uboższych właścicieli obiektów.

**Do zadań rady powiatu należy:**

- Nadzorowanie wykorzystania przyznanych środków finansowych.
- Prowadzenie lokalnej polityki społecznej w zakresie opłat za składowanie odpadów zawierających azbest, w stosunku do uboższych właścicieli obiektów. Częściowe lub całkowite zwalnianie z opłat – inicjowanie i organizowanie innych form pomocy dla mieszkańców, przy usuwaniu wyrobów zawierających azbest.
- Ustalenia ośrodka dyspozycyjno-kontrolnego do nadzoru realizacji Programu na terenie powiatu oraz dla podejmowania, lub koordynacji decyzji strategicznych i finansowych., w tym decyzji szczegółowych, w zakresie wykonawczym oraz kontaktów z zainteresowanymi osobami prawnymi i fizycznymi.
- Koordynacja działań gmin w powiecie.



**PROGRAM USUWANIA AZBESTU I WYROBÓW ZAWIERAJĄCYCH AZBEST Z TERENU GMINY DOBRE  
NA LATA 2008-2032**

<u>1. Wprowadzenie.....</u>	<u>2</u>
<u>2. Cele programu.....</u>	<u>2</u>
<u>3. Metodyka wykonania „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 - 2032”.....</u>	<u>3</u>
<u>4. Ogólne informacje o azbestie.....</u>	<u>3</u>
<u>5. Przepisy prawne.....</u>	<u>7</u>
<u>6. Ogólna charakterystyka gminy Dobre.....</u>	<u>11</u>
<u>7. Informacje o ilości i stanie wyrobów zawierających azbest na terenie gminy Dobre.....</u>	<u>11</u>
<u>8. Opis aktualnie funkcjonującego systemu zbiórki, transportu i unieszkodliwiania odpadów zawierających azbest.....</u>	<u>12</u>
<u>9. Strategia w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest i unieszkodliwiania odpadów azbestowych.....</u>	<u>15</u>
<u>10. Harmonogram zadań do realizacji .....</u>	<u>17</u>
<u>11. Bezpieczne postępowanie z wyrobami i odpadami zawierającymi azbest.....</u>	<u>19</u>
<u>11.1. Użytkowanie wyrobów zawierających azbest.....</u>	<u>19</u>
<u>11.2. Usuwanie wyrobów zawierających azbest.....</u>	<u>20</u>
<u>11.3. Unieszkodliwianie odpadów zawierających azbest.....</u>	<u>22</u>
<u>12. Finansowe aspekty realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008- 2032.....</u>	<u>23</u>
<u>13. Źródła finansowania wyrobów zawierających azbest.....</u>	<u>24</u>
<u>Zgodnie z w/w art. 407 w związku z art. 406 Prawa ochrony środowiska środki GFOŚiGW mogą być przeznaczone między innymi na dotacje na usuwanie azbestu i unieszkodliwianie wyrobów zawierających azbest. W związku z tym poniżej ustalono procedurę udzielania dotacji na takie cele.....</u>	<u>27</u>
<u>14. Monitoring realizacji Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest z terenu gminy Dobre na lata 2008 - 2032.....</u>	<u>28</u>
<u>15. Informowanie o ryzyku związanym z narażeniem na azbest występujący w środowisku.....</u>	<u>29</u>
<u>16. Wykorzystane materiały.....</u>	<u>34</u>
<u>- Załącznik 1.....</u>	<u>35</u>
<u>Załącznik nr 2.....</u>	<u>38</u>
<u>Załącznik 3.....</u>	<u>57</u>
<u>Załącznik 4.....</u>	<u>58</u>
<u>Załącznik 5.....</u>	<u>59</u>
<u>Załącznik nr 7.....</u>	<u>62</u>
<u>Załącznik nr 8.....</u>	<u>63</u>
<u>Załącznik nr 9.....</u>	<u>65</u>
<u>Załącznik nr 10.....</u>	<u>67</u>
<u>Załącznik 11.....</u>	<u>69</u>